

ABCDE... citotraining D

zelfstandig oefenen van **tekstbegrip**

Poppenhuis voor oude dames

nadenken vooraf

Welke woorden uit de tekst ken je al?

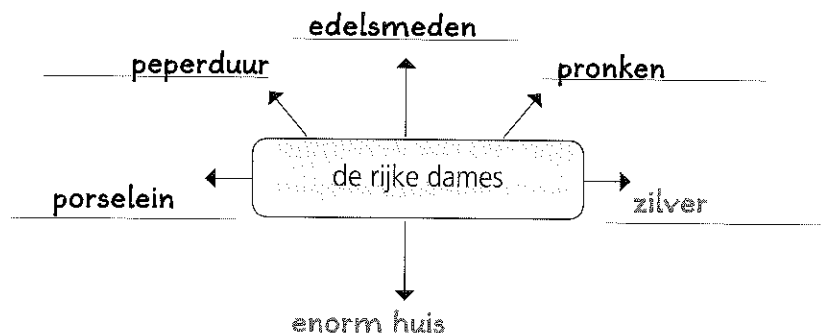
Vink aan.

- ☐ afbeelden
- ☐ ambachtslieden
- ☐ dekenkist
- ☐ edelsmid
- ☐ hoepel
- ☐ hondsdoelheid
- ☐ kasboekje
- ☐ loep
- ☐ opknappbeurt
- ☐ peperduur
- ☐ porselein
- ☐ pronken
- ☐ schaal op schaal
- ☐ specialist
- ☐ tol
- ☐ veiling

Welke woorden ken je nog meer?

Vul aan.

Kies uit de woordenlijst vier woorden die te maken hebben met de rijkdom van de dames. Bedenk daarna nog twee woorden.

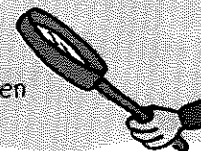
Deze tekst gaat erover dat in de 18e eeuw poppenhuizen voor rijke dames gemaakt werden. Die leken op de huizen waarin rijke mensen woonden.

Welke zinnen horen wel bij poppenhuizen voor oude, rijke dames

- ☒ Wat een mooi zilveren bestek!
- ☐ Nee, ik ben niet tevreden. Mijn borden zijn niet van plastic gemaakt.
- ☒ Waar is mijn garage?
- ☐ Mama, waarom bloeien de tulpen niet in de tuin? Meisje, tulpen bloeien niet in de zomer.
- ☒ Wel vier verdiepingen! Jammer dat de lift nog niet was uitgevonden

Trek de lijnen en verbind woord met omschrijving.

specialist	als iets afgebeeld is, dan is er een tekening of plaatje van gemaakt
tol	mensen die voor hun beroep iets met hun handen maken
hondsdoelheid	een kist waar mensen vroeger hun spullen in opborgen
hoepel	iemand die voor zijn beroep sieraden maakt van bijvoorbeeld goud en zilver
kasboekje	kinderspeelgoed uit vroegere tijden dat bestaat uit een ijzeren of houten die je met een stokje voor je uit over de weg laat rollen
veiling	besmettelijke ziekte die vooral bij honden voorkomt
edelsmid	een schrift waar je in bijhoudt wat je aan geld hebt uitgegeven
peperduur	vergrootglas met een handvat eraan
loep	heel erg duur
dekenkist	kopjes, borden of schalen die gebakken zijn van een fijn soort klei met een glimmend hard laagje erover
ambachtslieden	iets laten zien waar je trots op bent om indruk te maken
pronken	als iets met schaal 1 op 10 wordt nagemaakt, wordt alles tien keer zo klein (of groot) gemaakt
schaal op schaal	mensen die ergens heel veel vanaf weet
porselein	rond, houten speelgoed met een punt eraan en op die punt kan je het speelgoed op de grond laten ronddraaien
afbeelden	bij een veiling worden spullen verkocht aan degene die er het meest voor wil betalen
opknappbeurt	als iets een opknappbeurt heeft gehad, is het weer helemaal in orde gemaakt

Lees nu eerst de tekst.

In Haarlem staat een poppenhuis van meer dan 250 jaar oud. In de achttiende eeuw werd het ingericht door Sara Rothé. Sara was geen meisje meer, maar een rijke dame. In haar tijd waren poppenhuizen dan ook niet als speelgoed voor
 5 kinderen bedoeld. Kleine maar peperdure museumpjes waren het, waarmee dames van stand als Sara konden pronken als ze bezoek kregen. Nu kun je dankzij het poppenhuis precies zien hoe een rijk herenhuis in de achttiende eeuw eruit kon zien, want alle voorwerpjes zijn op schaal nagemaakt. Precies
 10 hetzelfde als in een echt huis dus, maar dan tien keer zo klein.

In het ladenkastje in de dokterskamer (rechts, tweede kamertje van onder) zitten zelfs
 15 echte schelpjes. Daar moet lang naar gezocht zijn, om ze zo klein te vinden. En in de boekjes die er in de kast staan, zijn met de hand piepkleine verhaaltjes
 20 geschreven. Er is zelfs een boekje bij met 21 oude recepten. Met een loep is daarin te lezen hoe je afkomt van hondsdelheid, een ziekte die toen zeer gevreesd was.

MEYRDUW ROTHE'S POPPENHUISPULLETJES
 BESPAARDEN HAAR GELD...

1 Lees: Er ... recepten. (r. 20 en 21)

Door welk(e) woord(en) kun je *zelfs* in deze zin beter **niet** vervangen?

- A bovendien
- ☒ B toch nog
- C trouwens
- D ook nog

TIP: Drie van de antwoorden kloppen. Bij die antwoorden denk je: "Ja, ik kan *zelfs* wel hiermee vervangen." Het goede antwoord is het antwoord waarvan je denkt: "Nee, dit klinkt niet zo goed."

X	oede
e	de
X	de
X	de

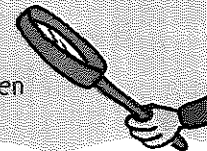
2 Lees: Met ... was. (r. 21 t/m 23)

Welke conclusie kun je **niet** uit die zin trekken?

- A Dat de recepten zonder loep nauwelijks te lezen zijn.
- ☒ B Dat de artsen in die tijd geen geneesmiddel hadden tegen hondsdelheid.
- C Dat de mensen in die tijd zich behoorlijk zorgen maakten over hondsdelheid.
- D Dat de recepten in het boekje niet alleen gingen over hoe je een gerecht kunt klaarmaken.

TIP: (De tip staat op de volgende bladzijde!)

X	oede
n	de
X	de
X	de

TIP Bij drie van de antwoorden kun je wel die conclusie trekken. Het goede antwoord is het antwoord waarbij je denkt: "Nee, deze conclusie kan ik niet trekken."

- 25 De meeste spulletjes in het poppenhuis werden door echte ambachtslieden gemaakt. Dat weten we nu omdat Sara haar bestellingen keurig bijhield in een kasboekje. De schilderijtjes komen van echte schilders, de stoelen zijn door meubelmakers gemaakt en de zilveren borden, kannetjes en sierpotten
30 kwamen van de beste edelsmeden uit de stad. Zelfs de borden en het tafelzilver in de eetkamer (onderste verdieping, helemaal rechts) zijn van echt zilver. Dat staat heel deftig en welopgevoed, maar in werkelijkheid aten zelfs de rijkste gezinnen in de achttiende eeuw niet zo netjes. Ze propten het eten gewoon
35 met hun handen in hun mond, en dronken met zijn allen uit hetzelfde glas dat werd doorgegeven.

- Sara Rothé kocht in 1743 op een veiling in Amsterdam drie oude poppenhuizen, en daarvan liet ze twee nieuwe maken.
40 Het ene staat nu in het Haags Gemeentemuseum, het andere dat hier is afgebeeld, staat in het Frans Halsmuseum in Haarlem. Het ziet er weer als nieuw uit, omdat het net een opknapbeurt heeft gehad die meer dan twee jaar duurde. In
het poppenhuis staan dan ook in totaal 997 voorwerpjes. De
45 tientallen specialisten die alles weer eens afstoften, oppoetsten, opnieuw schilderden en die lijmden wat kapot was, hebben ook nog een kleine schat gevonden. In een dekenkistje op zolder (middenboven) vonden ze scherfjes van echt porselein. Die hebben ze in elkaar weten te lijmen tot een echt theepotje en
50 een soepkom, allebei zo groot als een knikker.

3 Lees alinea 3.

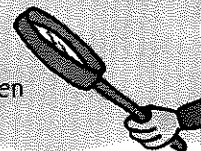
Door welke twee vragen te stellen, kom je erachter waar alinea 3 **vooral** over gaat?

1. Hoe kwam Sara aan de spulletjes voor haar poppenhuis?
2. Wat is een kasboekje?
3. Hoe deftig waren de mensen in die tijd?
4. Wat waren de tafelmanieren in die tijd?

- A vraag 1 en 2
B vraag 2 en 3
C vraag 1 en 4
D vraag 2 en 4

X	teybrtepop
X	
C	
X	

TIP Op alle vragen wordt er wel antwoord gegeven in de tekst. Maar het gaat erom waarover er in de alinea het meest verteld wordt.

4 Lees: Sara ... maken. (r. 38 en 39)

Hoe weten we dat Sara in 1745 drie oude poppenhuizen kocht?

- A Dat weten we omdat ze al haar uitgaven noteerde in haar kasboekje.
- B Dat weten we omdat er tijdens een veiling altijd wordt bijgehouden wie wat koopt en hoeveel ervoor betaald wordt.
- C Dat weten we door de informatie die het Haags Gemeentemuseum en het Frans Halsmuseum ons geven.
- D** Dat staat niet in het verhaal.

X	codechecker
X	
X	
y	

TIP Bij een antwoord zoals D (dat staat niet in het verhaal) gaat het er niet om wat je denkt of toevallig weet, maar wat er in de tekst staat. Controleer dus goed of het antwoord op de vraag in de tekst staat.

5 Lees: In ... voorwerpjes. (r. 43 en 44)

Met welk doel gebruikt de auteur de woorden dan ook? Om aan te geven ...

- A dat er erg veel voorwerpjes in het poppenhuis zijn.
- B hoe de specialisten alles hebben opgeknapt.
- C** dat het logisch was dat de opknapbeurt meer dan twee jaar duurde.
- D dat het afstoffen, oppoetsen, opnieuw schilderen en kapotte voorwerpjes lijmen moeilijk werk was.

X	codechecker
X	
c	
X	

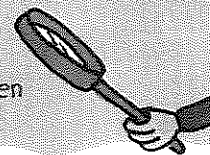
TIP Om het antwoord te vinden op deze vraag moet je een zin terug lezen.

Rare omgekeerde eeuw, die achttiende eeuw. Vies eten met mooi bestek naast je bord, kinderen die er in stijve kleren moesten uitzien als volwassenen, en volwassenen die met
 55 kinderspeelgoed pronkten. Waar speelden de kinderen toen eigenlijk zelf mee? In het pronkpoppenhuis met helemaal niets. De saaiste kamer van het huis, helemaal links boven, is de kinderkamer. Er staat een bed, wat stoelen en behalve een blauwe vaas en een gouden spiegel staat er niks leuks. Zelfs een
 60 eenvoudige tol of hoepel kon er niet af.

5

Misschien was Sara's geld op door alle dure dingetjes in de kamers daaronder, of misschien dacht ze dat haar bezoek niet onder de indruk zou zijn van speelgoed. Het is in ieder geval
 65 geen wonder dat het kind-popje zich naast het bed zit te vervelen.

6

6 Lees: *Vies ... bord.* (r. 52 en 53)

Welke betekenis van *vies* in het woordenboek past het best bij *vies* in deze zin?

- A met een onaangename smaak
- B smerig
- ☒ C weerzin¹ oproepend
- D met vuil besmeurd²

TIP! Kijk goed onderaan de pagina of je alle woorden goed snapt.

X	o
X	e
I	e
X	e

7 Lees: *Waar ... mee?* (r. 55 en 56)

Wat is het antwoord op die vraag?

- ☒ A Met een tol en een hoepel.
- B Met knikkers.
- C Met helemaal niets.
- D Dat kunnen we uit de tekst niet opmaken.

o	o
X	e
X	e
X	e

Vragen 8 t/m 12 gaan over de hele tekst.

8 Lees: *Sara ... dame.* (r. 3)

Welke zin laat ons weten waarom de auteur ons vertelt dat Sara geen meisje was?

- ☒ A *In ... bedoeld.* (r. 3 t/m 5)
- B *Dat ... kasboekje.* (r. 26 en 27)
- C *De ... kinderkamer.* (r. 57 en 58)
- D *Het ... vervelen.* (r. 64 t/m 66)

p	o
X	e
X	e
X	e

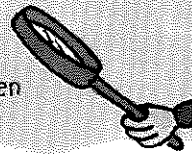
9 Lees: *Kleine ... kregen.* (r. 5 t/m 7)

Welke alinea vertelt ons **vooral** waarom de museumpjes peperduur waren?

- A alinea 2
- ☒ B alinea 3
- C alinea 4
- D alinea 6

X	o
e	e
X	e
X	e

¹ weerzin - als iets weerzin opwekt, dan vind je het onaangenaam, vervelend
² besmeuren - als iets besmeurd wordt, dan wordt het vies

10 In welke zin geeft de auteur alleen feiten?

- ☒ A Kleine ... kregen. (r. 5 t/m 7)
- ☐ B Dat ... netjes. (r. 32 t/m 34)
- ☐ C Rare ... eeuw. (r. 52)
- ☐ D Er ... leuks. (r. 58 en 59)

d
X
X
X

11 De schrijfster van dit artikel kan natuurlijk niet met Sara Rothé praten over haar poppenhuis. (Sara leefde ongeveer 250 jaar geleden.)

Maar als ze wel met Sara zou kunnen praten, zou ze willen zeggen: "Mevrouw Rothé, waarom ziet de kinderkamer in Uw poppenhuis er zo saai uit? Dat heeft U niet zo goed aangepakt."

Met die zinnen ...

- ☐ A probeert ze Sara te helpen.
- ☒ B levert ze kritiek.¹
- ☐ C toont ze respect.
- ☐ D geeft ze informatie.²

X
i
X
X

12 Hieronder worden vier uitdrukkingen toegelicht.

Welke uitdrukking past *niet* bij dit verhaal?

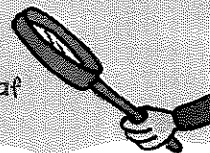
- ☒ A Op de centen zijn: *niet graag geld uitgeven.*
- ☐ B Je schaapjes op het droge hebben: *genoeg geld verdiend hebben om zonder geldzorgen verder te kunnen leven.*
- ☐ C Een gat in je hand hebben: *heel gemakkelijk veel geld uitgeven.*
- ☐ D Er warmpjes bij zitten: *rijk zijn.*

e
X
X
X

1 kritiek leveren - als je kritiek levert, zeg je wat iemand volgens jou fout heeft gedaan
2 informatie geven - als je iemand ergens informatie over geeft, vertel je hem er iets over

Ik heb de code gekraakt!

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
e	n	c	y	c	l	o	p	e	d	i	e

Welke woorden uit de tekst ken je al?

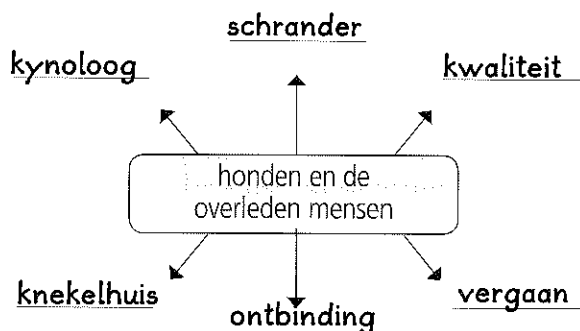
Vink aan.

- ☐ aanvankelijk
- ☐ flank
- ☐ knekelhuis
- ☐ kwaliteit
- ☐ kynoloog
- ☐ materieel
- ☐ officieel
- ☐ ontbinding
- ☐ oudheid
- ☐ regelmaat
- ☐ schrander
- ☐ verblijf
- ☐ vergaan

Welke woorden ken je nog meer?

Vul aan.

Kies uit de woordenlijst drie woorden die te maken hebben met de Sint-bernardshonden. Kies daarna nog drie woorden die te maken hebben met de mensen die helaas op de pas toch zijn overleden.

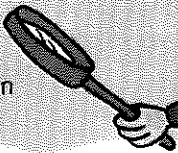
Welke zinnen horen wel bij dit verhaal over Sint-bernardshonden en het klooster?

- ☒ Het klooster is bij de pas gebouwd zodat monniken de mensen die over de pas gaan, kunnen helpen.
- ☒ Wat een geluk dat die honden zo'n goede neus hebben. Ze kunnen de mensen ruiken die door de lawine wel 3 meter onder de sneeuw liggen.
- ☐ De reizigers hebben zin in bananen. Ga ze nou eens plukken.
- ☒ Papa, ik ben zo moe! We hebben al 7 uur gewandeld! Kind, maak je geen zorgen. Straks kunnen we lekker uitrusten.
- ☐ Goed zo, hondje. Mag ik op je rug zitten? Draag me dan naar het klooster.

Dit verhaal gaat erover wat er in de loop van de jaren op de Grote Sint Bernard Pas gebeurd is. Een pas is een weg tussen twee bergtoppen. En ook waarom er nu een hondenras bestaat die St.-Bernhard hond heet.

Trek de lijnen en verbind woord met omschrijving.

kynoloog	•	in het begin
officieel	•	zijkant van een leger die vaak een zwakke plek van het leger is
ontbinding	•	een huisje waar beenderen van overleden mensen bewaard worden
aanvankelijk	•	goede eigenschap
schrander	•	iemand die verstand heeft van honden
flank	•	hier: geld en spullen
verblijf	•	goedgekeurd door degene die daar iets over te zeggen heeft
regelmaat	•	het uit elkaar vallen, weggroten van een lijk
vergaan	•	de tijd van de oude Grieken en de Romeinen
knekelhuis	•	vaste tijdsduur tussen gebeurtenissen
oudheid	•	slim, intelligent
materieel	•	plek waar je kan wonen of logeren
kwaliteit	•	weggroten

Lees nu eerst de tekst.

In het Zuidwesten van de Alpen, niet ver van de Mont Blanc en het Frans-Zwitsers-Italiaanse drielandenpunt, liggen twee hoge passen, de Grote en de Kleine Sint-Bernard. De hoogste van de twee, de Grote Sint-Bernard (2.472 m) verbindt het
5 Zwitserse Rhônedal met de Valle d'Aosta in Italië. ①

Waarschijnlijk trok Hannibal in 218 v. Chr. over de kleine pas. Maar ook de grote is sinds de oudheid in gebruik: al in 47 v. Chr. legden de Romeinen hier een ezelspad aan.
10 Later bouwden ze er een tempel. Keizer Constantijn liet die vervangen door een kerk die later door moslims werd verwoest. ②

Op de ruïnes van die kerk bouwde Bernhard van Menthon, een edelman uit Savoye, in 962 een klooster, dat al spoedig
15 bekendstond als het klooster van St.-Bern(h)ard. Het lag op een onaangename plek: de gemiddelde jaartemperatuur bedraagt er 1,8 graden, de sneeuw blijft er negen maanden liggen en er wil
niets groeien. Eeuwenlang was dit het hoogste winterverblijf in de Alpen. Er woonden zo'n vijftientig augustijner monniken,
20 die tot taak hadden reizigers kosteloos onderdak te bieden en verongelukte of verdwaalde reizigers te helpen. Ze ontvingen daarvoor materiële steun uit verscheidene landen. ③

1 Lees: Keizer ... verwoest. (r. 10 en 11)

Je weet waarschijnlijk niet wanneer Keizer Constantijn aan de macht was. Maar wanneer heeft hij in ieder geval niet de tempel laten vervangen door een kerk?

- ☒ A in het jaar 253 voor Christus.
- ☐ B in het jaar 325
- ☐ C in het jaar 306
- ☐ D in het jaar 336

c	codeboek.nl
X	
X	
X	

TIP Denk goed na met welke godsdienst de kerk te maken heeft. En wanneer bestond die godsdienst nog niet?

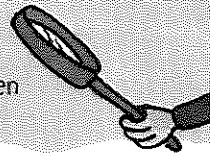
2 Lees: Op ... St. Bern(h)ard. (r. 13 t/m 15)

Waarom bouwde Bernhard van Menthon een klooster op de Grote Sint-Bernard?

- ☐ A Zodat de monniken hun leven aan God konden wijden.
- ☐ B Omdat de mensen toen dachten dat hoe hoger je was, hoe dichterbij God je was.
- ☒ C Om de reizigers te ondersteunen.
- ☐ D Om verdwaalde reizigers de weg te wijzen.

X	codeboek.nl
X	
i	
X	

TIP Als je doorleest, kom je erachter welke taak de monniken hadden.

3 Lees: Het ... plek. (r. 15 en 16)

Door welk woord kun je *onaangename* **niet** vervangen?

- A onbehaaglijke¹
- B onplezierige
- ☒ C onaanvaardbare²
- D onherbergzame³

X	codeboek
X	
t	
X	

Controleer onderaan de pagina of je de betekenis van de woorden goed snapt.

Het gaat er hier om dat het woord niet ongeveer dezelfde betekenis heeft als onaangenaam.

Drie woorden hebben wel ongeveer dezelfde betekenis als onaangenaam. Die antwoorden zijn dus fout.

Hoewel de pas gevaarlijk was, gingen er zeer veel mensen overheen. Nog halverwege de negentiende eeuw kozen soms
 25 20.000 mensen per jaar deze route. Met enige regelmaat trokken er ook hele legers langs. Vooral de oversteek van Napoleon sprak sterk tot de verbeelding: tussen 14 en 23 mei
 1800 trok de Franse consul met 30.000 soldaten over de Grote
 Sint-Bernard, om zo de Oostenrijkers in de flank te kunnen
 30 verrassen. De soldaten sleepten 150 kanonnen met zich mee, verpakt in uitgeholde boomstammen.

4

Maar goed, vanaf ongeveer 1665 maakten de kloosterlingen bij hun werk gebruik van grote, zware doggen. Kynologen
 35 vermoeden dat die honden afstammen van Romeinse
 waak- en vechthonden. Waarschijnlijk waren ze naar het klooster gehaald als waakhonden, maar al snel ontdekten de kloosterlingen ook hun andere kwaliteiten.

5

4 Lees: Nog ... route. (r. 24 en 25)

Wat wordt er bedoeld met *deze route*?

- A De weg die Hannibal in 218 v. Chr. volgde.
- ☒ B De weg die de Romeinen in 47 v. Chr. aanlegden.
- C De weg die de grote, zware doggen volgen als ze verdwaalde reizigers proberen te zoeken.
- D Dat kun je uit de tekst niet opmaken.

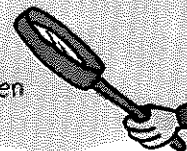
X	codeboek
r	
X	
X	

Het antwoord vind je door alinea 2 nog eens te lezen.

Maar pas op! In alinea 2 wordt er over twee passen verteld. Door verder te lezen (alinea 3) kom je op het juiste antwoord.

- 1 onbehaaglijk - ongemakkelijk
- 2 onaanvaardbaar - onacceptabel
- 3 onherbergzaam - bar, afgelegen

5 Lees: *Vooraf ... verbeelding.* (r. 26 en 27)

Waarom was dat?

- A Omdat Napoleon een beroemde generaal was.
- B Omdat hij met 20.000 soldaten de pas overstak.
- C Omdat het hem uiteindelijk gelukt is om de Oostenrijkers in de flank aan te vallen.
- ☒ D Dat heeft de schrijver ons niet verteld.

X	code A B C D
X	
X	
u	

TIP Let op. Het gaat hier niet om wat je denkt of weet, maar om wat er in de tekst staat.

6 Lees alinea 4.

Napoleon trok **niet** over de Grote Sint-Bernard om ...

- A strategische¹ redenen
- ☒ B flanerende² redenen
- C militaire redenen
- D tactische³ redenen

X	code A B C D
S	
X	
X	

TIP Controleer onderaan de pagina of je alle woorden goed begrijpt.

7 Lees: *Maar ... doggen.* (r. 33 en 34)

Met welke bedoeling gebruikt de schrijver *Maar goed* in deze zin?

- ☒ A Hij vindt dat hij genoeg informatie over de passen gegeven heeft.
- B Hij wil aangeven dat de kynologen gelijk hadden.
- C Hij vindt dat de honden goede kwaliteiten hadden.
- D Hij wil aangeven dat toen Napoleon over de pas trok, de honden al 135 jaar de monniken hielpen bij het opsporen van reizigers die onder een sneeuwlaag bedolven waren.

V	code A B C D
X	
X	
X	

TIP *Maar goed* heeft betrekking op iets wat al gezegd is.

40 Zo beschikten de honden over een uitzonderlijk goede neus. Bij windstilte roken ze mensen tot op 300 meter, tegen de wind in zelfs tot op een paar kilometer afstand. Ook roken ze mensen door een sneeuwlaag van 2,5 tot 3 meter.

6

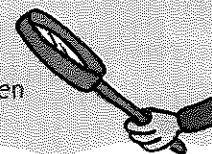
45 Bovendien vonden de honden in een sneeuwstorm moeiteloos de weg. Ze voelden zo'n storm gemiddeld een half uur van te voren aankomen - dan wilden ze opeens dringend worden uitgelaten, om reizigers te helpen! Sommige dieren zouden zelfs lawines voorvoelen: ze hielden dan plotseling stil of verlieten het pad. Hun begeleider deed er in zo'n geval goed aan de hond te volgen.

7

1 strategisch - militair

2 flanerend - wandelen om gezien te worden

3 tactisch - te maken hebbend met een weloverwogen manier om je doel te bereiken

8 Lees: Zo ... neus. (r. 40)

Door welke zin zou je die zin **niet** kunnen vervangen?

- A De honden beschikten bijvoorbeeld over een uitzonderlijk goede neus.
- B Eén van die kwaliteiten was hun zeer goede neus.
- ☒ C De honden maakten af en toe gebruik van hun neus.
- D Met hun neus konden de honden bijvoorbeeld buitengewoon goed ruiken.

X	codeboek
X	
r	
X	

9 Lees: Hun ... volgen. (r. 50 en 51)

Met *in zo'n geval* wordt bedoeld ...

- A als er een lawine was.
- B als de honden een lawine aan voelden komen.
- ☒ C als de honden stil gingen staan of het pad verlieten.
- D als de lawine niet zo gevaarlijk was.

X	codeboek
X	
u	
X	

De honden waren sterk en schrander. Volgens sommige hondenboeken hadden ze niet of nauwelijks training nodig om mensen te redden. Ze gingen daarbij in teamverband te
 55 'werk en wel als volgt: als de verongelukte reiziger onder de sneeuw lag, krabden ze hem eerst vrij. Lukte dat niet helemaal, dan drukten een of twee honden zich stijf tegen hem aan.

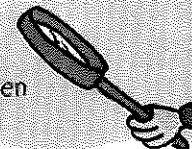
8

De anderen probeerden vervolgens met luid geblaf de
 60 aandacht van de kloosterlingen te trekken. Kwamen die niet, dan renden er een paar naar het klooster om hulp te halen. Zodra de monniken arriveerden, gingen de honden opzij, om op de terugtocht weer voorop te lopen.

9

Natuurlijk brachten niet alle slachtoffers het er levend af. Begraven kon niet, want aarde was er bij het klooster niet. Dus werden de lijken naar een apart gebouwtje gebracht, dat door talloze reizigers met verbazing en afschuw is beschreven. Door
 65 de kou gingen de lijken namelijk niet tot ontbinding over, ze verdroogden alleen maar. De lijken werden opgesteld tegen de
 70 muren, in de hoop dat iemand ze zou herkennen. Pas als hun kleren helemaal waren vergaan en de mummies onherkenbaar waren ineengeschrompeld, gingen de restanten naar het knekelhuis. Dat kon tientallen jaren duren.

10

10 Lees: De ... herkennen. (r. 70 en 71)

Door welk(e) woord(en) kun je *in de hoop* vervangen?

- A in de verwachting
- ☒ B met de bedoeling
- C hopelijk
- D zodat

X	code
c	te
X	te
X	te

Vragen 11 en 12 gaan over de hele tekst.

11 De auteur heeft deze tekst geschreven om ons ...

- A in te lichten over het werk van de monniken.
- B op de hoogte te stellen waar de Grote Sint-Bernard ligt.
- C uit te leggen waarom de monniken kosteloos onderdak bieden aan arme reizigers.
- ☒ D te laten weten wat er in de loop van de eeuwen op de Grote Sint-Bernard Pas gebeurd is en welke kwaliteiten de St.-Bernardhonden hebben.

X	code
X	te
X	te
h	te

12 Hieronder worden vier uitdrukkingen toegelicht.

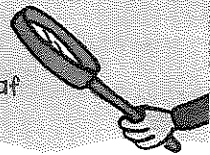
Welke uitdrukking past **niet** bij dit verhaal?

- A De bui zien hangen: *van tevoren al weten dat er moeilijkheden gaan komen.*
- B In de wieg gelegd zijn voor iets: *iets heel goed kunnen.*
- ☒ C Iets op eigen houtje doen: *iets helemaal alleen doen.*
- D Het over een andere boeg gooien: *het op een andere manier proberen.*

X	code
X	te
t	te
X	te

Ik heb de code gekraakt!

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
c	i	t	r	u	s	v	r	u	c	h	t

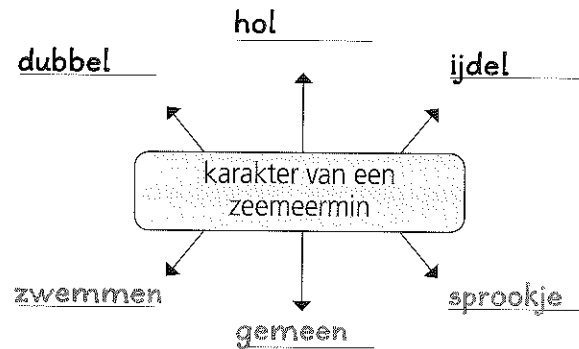

Welke woorden uit de tekst ken je al?
Vink aan.

- ☐ aboriginals
- ☐ argeloos
- ☐ behouden
- ☐ dubbel
- ☐ fortuin
- ☐ gemeen
- ☐ hol
- ☐ ijdel
- ☐ resultaat
- ☐ schepsel
- ☐ wagen
- ☐ wezen

Welke woorden ken je nog meer?
Vul aan.

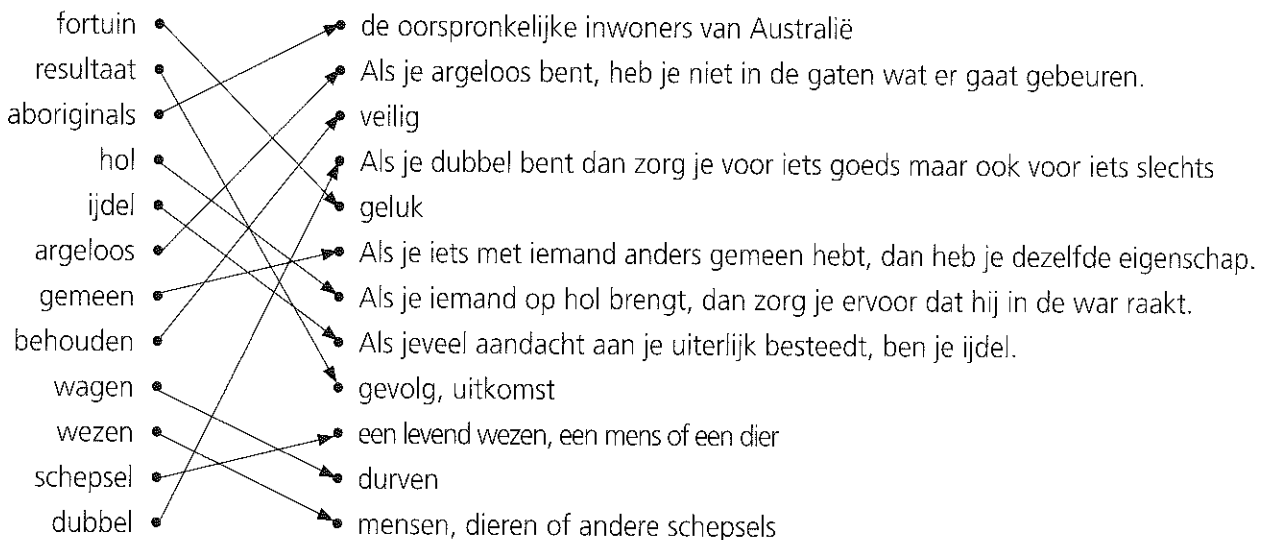
Kies uit de woordenlijst drie woorden die te maken hebben met het karakter van een zeemeermin. (Soms is ze vriendelijk, maar soms ook vervelend.) Bedenk daarna nog drie woorden.

Welke zinnen horen wel bij dit verhaal over zeemeerminnen?

- ☐ Zijn hoofd lijkt op een vis, maar met zijn benen kan hij af en toe wel op het eiland wandelen.
- ☒ Pas op! Zij zingt wel mooi. Maar als je dichtbij haar gaat varen, dan strandt je schip.
- ☒ Och, kon ik maar onder water zwemmen zonder alsmaar naar boven te komen om adem te halen.
- ☐ Ja, zeemeermin, Nederland is wel een goede plek voor jou want er is heel veel water. Maar ik zal je ook leren fietsen. Fietsen is in Nederland heel makkelijk want wij hebben nauwelijks heuvels.
- ☒ De zee bij West-Afrika is voor mij veel prettiger dan de Noordzee. Want het is daar veel warmer.

Trek de lijnen en verbind woord met omschrijving.

Lees nu eerst de tekst.

Als je naar de film 'De Kleine Zeemeermin' van Walt Disney bent geweest, dan heb je er misschien wel eens van gedroomd zeemeermin te worden. Zwemmen onder water zonder ooit adem te hoeven halen, dat moet bijna net zo leuk zijn als vliegen ¹
5 als een vogel. Verhalen over zeemeerminnen zijn heel oud, zo blijkt op een kleine tentoonstelling over zeemeerminnen in het Museum voor Volkenkunde in Rotterdam.

De Kleine Zeemeermin is een leuke zeemeermin, zo eentje ²
10 waarop prinses verliefd wordt. Vroeger dachten mensen helemaal niet dat zeemeerminnen zulke leuke wezens waren. Dit is wat de oude Griekse schrijver Homerus een paar duizend jaar geleden over zeemeerminnen (of 'sirenen' zoals hij ze noemde) dacht te weten: "Ze betoveren iedereen die zich ²
15 in de buurt waagt. Wie argeloos nadert en hun stem hoort, keert niet behouden naar huis terug. Nooit meer lopen vrouwen en kinderen hem stralend van vreugde tegemoet. De sirenen zitten in een weide en betoveren met helder gezang. Het strand ligt vol verschrompelde beenderen van weggerotte mannen."

1 Lees: *Als ... worden.* (r. 1 t/m 3)

Uit deze zin blijkt dat de auteur ...

- A een grote fan is van Walt Disney films.
- B heel vaak naar de film 'De Kleine Zeemeermin' gekeken heeft.
- ☒ C denkt dat jij wel eens droomt dat je een zeemeermin bent.
- D denkt dat jij onder water wilt zwemmen.

TIP Let op het woord *misschien*.

X	OOGEBREKEN
X	
a	
X	

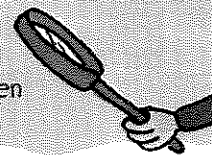
2 Lees alinea 2.

Waar gaat deze alinea **vooral** over?

- A Over Homerus.
- ☒ B Over wat Homerus dacht te weten over zeemeerminnen.
- C Over hoe de 'sirenen' ervoor zorgden dat veel schepen strandden.
- D Over wat er gebeurde met de mannen die betoverd werden door de stem van een zeemeermin.

TIP In deze alinea wordt wel iets verteld over wat er in alle vier antwoorden genoemd wordt. Maar waar gaat het grootste gedeelte van de tekst over?

X	OOGEBREKEN
u	
X	
X	

3 Lees: "Ze ... mannen." (r. 14 t/m 19)

Wat probeert Homerus met deze tekst te doen?

- A Hij wil een advies geven.
- ☒ B Hij probeert duidelijk te maken waarom sirenes niet zulke leuke wezens waren.
- C Hij wil laten zien hoe knap hij is.
- D Hij wil de mensen belazeren.¹

X	code keuzes
t	
X	
X	

TIP Door in deze alinea een stukje terug te lezen, kom je op het goede antwoord.

Zeemannen hebben eeuwenlang geloofd dat er plaatsen op aarde waren waar echt zeemeerminnen - van boven een mooie vrouw, van onderen een vis - rondzwommen. Ze brachten de schippers met hun mooie gezang het hoofd op
25 hol, met als resultaat meestal een schipbreuk.

3

Slimme Japanners verkochten in de vorige eeuw 'zeemeerminnen' aan goedgegelovige westerse zeemannen. Ze naaiden het hoofd en het bovenlijf van een aap aan de staart van een grote vis en
30 zeiden dan dat ze het schepsel uit zee hadden gevist. Op de expositie is een foto van zo'n 'zeemeermin' te zien. Niet iets om als prins verliefd op te worden.

4

Ook buiten Europa dachten mensen dat zeemeerminnen echt bestonden. Hier en daar doen ze dat zelfs nog steeds.

35 "De Eskimo's en de aboriginals in Australië geloven in zeemeerminnen, en zelfs midden in Rusland, ver van de zee, vind je zeemeerminnen," vertelt Paul Faber, die de tentoonstelling heeft gemaakt. In Rotterdam zijn zeemeerminnen uit Azië te zien, die verdacht veel lijken op
40 de god Boeddha, en een zeemeermin die is gemaakt door een Surinaamse indiaan.

5

4 Lees alinea 4.

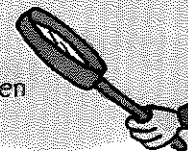
Door welke vraag te stellen, kom je erachter waar deze alinea **vooral** over gaat?

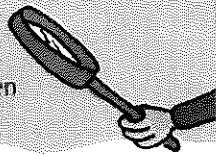
- A Waarom waren de westerse zeemannen goedgegelovig?
- B Wat kun je op de foto op de expositie zien?
- ☒ C Hoe probeerden de Japanners de westerse zeemannen in de maling te nemen?
- D Waarom zou een prins niet verliefd worden op zo'n zeemeermin?

X	code keuzes
X	
o	
X	

TIP Op drie van de vragen krijg je wel een antwoord als je de alinea leest. Maar de vraag is waar het grootste gedeelte van de alinea over gaat.

¹ belazeren - bedriegen

Mamy wata is ijdel, zoals de meeste zeemeerminnen. Vaak worden ze daarom afgebeeld met een spiegel en een kam in de handen. Zeemeerminnen hebben over heel de wereld nog een ⁷ ding gemeen, zegt Paul Faber: "Ze kunnen je fortuin brengen, 60 maar ook een hoop ongeluk. Zeemeerminnen zijn heel dubbel. Misschien zijn mensen daarom wel zo door ze geboeid."

Vragen 8 t/m 12 gaan over de hele tekst.

8 In welke zin geeft de auteur een mening?

- (A) Zwemmen ... vogel. (r. 3 t/m 5)
- B Verhalen ... Rotterdam. (r. 5 t/m 7)
- C Dit ... weten (r. 12 t/m 14)
- D Slimme ... zeemannen. (r. 27 en 28)

i	codeert
X	codeert
X	codeert
X	codeert

9 Integendeel.

Waar kun je dat woord plaatsen?

- A Zwemmen ... vogel. (r. 3 t/m 5) Na: moet
- (B) Achter: Vroeger ... waren. (r. 10 en 11)
- C Achter: Slimme ... zeemannen. (r. 27 en 28)
- D Zeemeerminnen ... dubbel. (r. 61) Na: zijn

X	codeert
g	codeert
X	codeert
X	codeert

10 Het lijkt alsof zeelieden een verklaring probeerden te vinden voor het vergaan van schepen.

Die zin kun je het best plaatsen na ...

- A Vroeger ... waren. (r. 10 en 11)
- B Het ... mannen. (r. 18 en 19)
- C Zeemannen ... rondzwommen. (r. 21 t/m 23)
- (D) Ze ... schipbreuk. (r. 23 t/m 25)

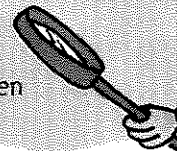
X	codeert
X	codeert
X	codeert
n	codeert

11 Lees alinea 7.

Je hebt het hele verhaal gelezen. Wat had de auteur ons eigenlijk nog meer moeten vertellen?

- A Wanneer Homerus ongeveer leefde.
- B Waarom mensen door zeemeerminnen geboeid zijn.
- (C) Hoe zeemeerminnen je fortuin brengen.
- D Hoe zeemeerminnen een hoop ongeluk veroorzaken.

X	codeert
X	codeert
e	codeert
X	codeert

Lees nu eerst de tekst.

Niet alle Indianen waren dol op vechten. Op de meeste plaatsen in Noord-Amerika was er nauwelijks een krijgstraditie. Daar waren de Indianen eerder vredelievend. Vooral in vergelijking met de Europeanen: die lieten geen gelegenheid
5 onbenut om elkaar naar de andere wereld te helpen. ①

Er waren echter ook Indianen die wel belang hechtten aan oorlog voeren. De kleine stammen in Californië bijvoorbeeld. Zij voerden voortdurend oorlogjes over jacht- en verzamelgebieden. ②
10 Het eigenaardige was dat er in dit gebied voedsel in overvloed was. Waarom ze vochten is nog steeds een raadsel.

De echte vechtersbazen waren de Indianen die de uitgestrekte vlaktes in het midden van Noord-Amerika bewoonden. Zij
15 vochten om jachtgebieden. De meeste plains-Indianen waren ③ of werden in de loop der tijd jagers. Ze hadden een groot gebied nodig om aan eten te komen.

Bovendien lagen de grenzen van die gebieden niet vast: ze
20 bewogen mee met de bewegingen van de bizonkuddes. Omdat ④ de grenzen verdedigd of veranderd moesten worden, voerden de Indianen steeds strijd met naburige stammen.

1 Lees alinea 1.

Wat kun je het best zeggen n.a.v. deze alinea?

- A Waarom moeten we alsmaar over vechten praten?
- B Indianen vochten nooit.
- C Europeanen waren de vreselijkste vechters ter wereld.
- ④ D Indianen en Europeanen waren op het gebied van oorlog voeren elkaars tegenovergestelde.

TIP In deze alinea wil de schrijver vooral verschillende volkeren wat betreft oorlogvoeren met elkaar vergelijken.

X	codeboek
X	
X	
b	

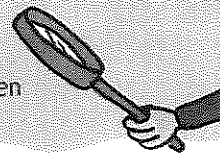
2 Lees: *Waarom ... raadsel.* (r. 11)

De schrijver wil met deze zin zeggen ...

- A dat hij het niet leuk vindt dat de Indianen vochten.
- B dat hij niet snapt waarom sommige Indianen belang hechtten aan oorlogvoeren terwijl er nauwelijks een krijgstraditie was in Noord-Amerika.
- ④ C dat mensen niet weten waarover de stammen in Californië vochten.
- D dat er meer dan genoeg voedsel was.

TIP Het antwoord op deze vraag vind je door twee zinnen terug te lezen.

X	codeboek
X	
e	
X	

3 Lees: De ... bewoonden. (r. 13 en 14)

In welke zin kom je **vooral** te weten wat de oorzaak daarvan was?

- A Zij ... jachtgebieden. (r. 14 en 15)
- B Ze ... komen. (r. 16 en 17)
- C Bovendien ... bizonkuddes. (r. 19 en 20)
- D Omdat ... stammen. (r. 20 t/m 22)**

X	DE BUITENWERLD
X	
X	
V	

TIP Alle antwoorden geven antwoord op de vraag. Maar er is één antwoord dat precies uitlegt waarom er gevochten werd.

- De Indianen voerden nooit op grote schaal oorlog. Eigenlijk is
 25 het woord 'oorlog' misleidend. Het ging namelijk niet om een
 strijd tussen twee legers die in slagorde waren opgesteld. **5**

- Indianenoorlogen waren rooftochten met meestal als doel
 het roven van paarden en scalpen. Er werd in kleine groepjes
 30 gewerkt, en de vijand werd onverwachts aangevallen. Als de
 rooftocht geslaagd was, trok men zich snel terug, naar huis of
 naar een kamp dat in de buurt was opgeslagen. **6**

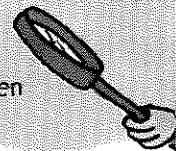
- In de achttiende en
 35 negentiende eeuw werden er
 ontzettend veel rooftochten
 gehouden. Het gebied van
 de grasvlaktes van Noord-
 Amerika was een waar
 40 strijdtoneel. Eén oorzaak
 daarvan was de komst van
 steeds meer blanken naar
 Noord-Amerika. Zij dreven
 de Indianen naar het westen.

DE STAM VAN VERGEETACHTIGE BIZON
 VOERDE ZELDEN OORLOG ...

- 45 Deze Indianen dreven op hun beurt de landbouwers uit
 de oostelijke prairie. Die werden gedwongen te gaan jagen.
 Permanente volksverhuizingen zorgden voor veel onrust.

- De Indianen van de vlaktes konden het oorlogvoeren
 50 trouwens niet zomaar stoppen; het zat ze al eeuwenlang in het
 bloed. Het was heel belangrijk dat de groep overleefde en bij
 andere Indianen als sterk bekend stond. **8**

4 Lees: *Eigenlijk ... misleidend.* (r. 24 en 25)

Eigenlijk kun je in deze zin **niet** vervangen door ...

- ☒ A Desondanks¹
- ☐ B In dit geval
- ☐ C Maar hier
- ☐ D Als het over de Indiaanse rooftochten gaat,

e	
X	
X	
X	

TIP! Bij alle vragen moet je denken: "Kan ik *eigenlijk* wel hierdoor vervangen?" Je zult dan merken dat het bij één antwoord niet kan. Dat is dan het goede antwoord.

5 Lees alinea 7.

Wat had de schrijver ons ook nog moeten vertellen?

- ☐ A Waarom er juist in de achttiende en de negentiende eeuw ontzettend veel rooftochten werden gehouden.
- ☐ B In welke richting de Indianen door de blanken verdreven werden
- ☒ C Wat de andere oorzaak/oorzaken van het strijdtoneel was/waren.
- ☐ D Hoe de verdreven landbouwers aan hun voedsel kwamen.

X	
X	
I	
X	

TIP! Op drie van de vragen staan de antwoorden wel in de tekst.

6 Lees: *Een ... prairie.* (r. 40 t/m 46)

Waar naartoe werden de landbouwers weggedreven?

- ☐ A naar het westen
- ☐ B naar het oosten
- ☐ C naar de prairie
- ☒ D Dat kun je uit de tekst niet opmaken.

X	
X	
X	
V	

TIP! Voordat je voor antwoord D kiest, moet je controleren of er wel of niet in de tekst staat waar de landbouwers naartoe werden gedreven.

7 Lees alinea 8.

Waarom konden de Indianen van de vlaktes het oorlogvoeren niet zomaar stoppen?

- ☐ A Omdat ze voortdurend werden aangevallen door stammen die naar hun gebied verhuisden.
- ☐ B Omdat hun bloed van woede kookte.
- ☒ C Omdat zij en hun voorouders nu eenmaal altijd krijgszuchtig² waren geweest.
- ☐ D Dat kun je uit de tekst niet opmaken.

X	
X	
O	
X	

¹ desondanks - toch

² krijgszuchtig - graag willen vechten

De Indianen zochten het liefst sterke tegenstanders om te laten zien
 55 hoe sterk ze zelf waren. De Crows vochten bijvoorbeeld vaak tegen ⁹
 de Blackfeet en de Sioux, ook al waren ze veel kleiner in getal.

De groepen die oorlog voerden waren voor onze begrippen
 erg klein. Ze bestonden uit tien of twaalf mannen. De krijgers
 60 werden aangevoerd door een krijgsleider. Vaak was dat een
 sjamaan. Hij zag in zijn dromen hoe de militaire stand van ¹⁰
 zaken was. Als hij bijvoorbeeld een wolvendroom had, was het
 de hoogste tijd om de strijdbijl tevoorschijn te halen.
 De krijgsleider voelde bovendien aan waar de vijand
 65 zich schuilhield.

8 Lees alinea 9.

Uit deze alinea blijkt dat ...

- A de Indianen het liefst tegen de Blackfeet en de Sioux vochten.
- B de Indianen wilden dat andere stammen hun met eerbied tegemoet zouden komen.
- ☒ C de Indianen graag indruk wilden maken op andere stammen.
- D dat er meer Crows waren dan Blackfeet en Sioux.

X	code: rBact
X	
e	
X	

9 Lees alinea 10.

Deze alinea gaat **vooral** over ...

- ☒ A de sjamaan.
- B de dromen van de krijgsleider.
- C hoe de krijgers, zonder de sjamaan, geen oorlog konden winnen.
- D hoe de wolvendroom bepaalde wanneer de strijd moest beginnen.

r	code: rBact
X	
X	
X	

Vragen 10 t/m 12 gaan over de hele tekst.

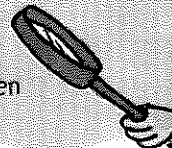
10 In welke zinnen wordt er een gevolg¹ van een oorzaak² genoemd?

- A Er ... bijvoorbeeld. (r. 7 en 8)
- ☒ B Bovendien ... stammen. (r. 19 t/m 22)
- C Indianenoorlogen ... opgeslagen. (r. 29 t/m 32)
- D In ... gehouden. (r. 34 t/m 37)

X	code: rBact
d	
X	
X	

¹ oorzaak - de oorzaak van iets vertelt je waarom iets gebeurt

² gevolg - het gevolg van iets vertelt je wat er gebeurt naar aanleiding van wat er net gebeurd is (bijvoorbeeld: Het gevolg van sneeuw op straat is dat er veel mensen uitglijden.) (De oorzaak van het uitglijden is dat de straten zo glad zijn door de sneeuw.)

11 Lees: Zoals dat in Europa gebeurde.

Aan welke zin in de tekst kun je deze woorden toevoegen?

- A Op ... krijgstraditie. (r. 1 en 2)
- B Zij ... verzamelgebieden. (r. 8 en 9)
- ☒ C Het ... opgesteld. (r. 25 en 26)
- D Als ... opgeslagen. (r. 30 t/m 32)

X	te toevoegen
X	
e	
X	

12 Hieronder worden vier uitdrukkingen toegelicht.

Welke uitdrukking past wel bij dit verhaal?

- A Iemand in het ootje nemen: *een grap met iemand uithalen.*
- B Dat zit wel snor: *dat zit wel goed.*
- C Een goed verstaander heeft maar een half woord nodig: *iemand hoeft niet alles te horen om toch te weten wat er bedoeld wordt.*
- ☒ D Dat is de aard van het beestje: *dat is typisch iets voor die persoon; zo zit hij of zij nu eenmaal in elkaar.*

X	te toevoegen
X	
X	
r	

Ik heb de code gekraakt!

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
b	e	v	e	l	v	o	e	r	d	e	r

Welke woorden uit de tekst ken je al?

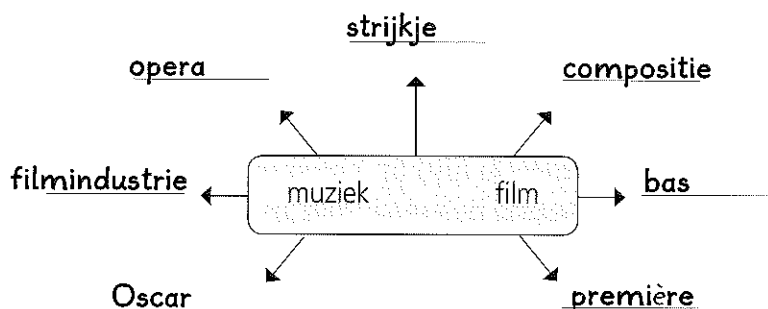
Vink aan.

☐ bas	☐ paniekerig
☐ begaafd	☐ première
☐ combinatie	☐ som
☐ compositie	☐ stomme
☐ genie	☐ strijkje
☐ grabbel	☐ teisteren
☐ hielen	☐ uniek
☐ meesterwerk	☐ uitbuiten
☐ opera	☐ Warner Bros.
☐ Oscar	☐ willekeurig

Welke woorden ken je nog meer?

Vul aan.

Kies uit de woordenlijst vier woorden die met muziek te maken hebben. Daarna nog drie woorden die met een film te maken hebben.

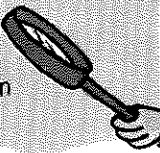
Dit verhaal gaat erover dat er vroeger nog geen geluid was bij een film. Maar toen ze een pianist of een klein orkestje inhuurden om bij de film wat muziek te spelen, kwamen ze erachter dat muziek bij een film ervoor zorgde dat de film versterkt werd. Het werd bijvoorbeeld soms veel spannender.

Welke zinnen horen wel bij dit verhaal over filmmuziek?

- ☒ Mama, waarom praat die acteur niet wat harder? Ik versta hem niet.
- ☒ Wat een vrolijke muziek! Nu weet ik dat er iets leuks gaat gebeuren.
- ☐ Ik vind piano spelen makkelijker dan viool spelen.
- ☐ Vanavond ga ik naar het concertgebouw.
- ☒ Pas op! De muziek geeft aan dat er iets gevaarlijks gaat gebeuren. Ja, de haai komt eraan!

Trek de lijnen en verbind woord met omschrijving.

bas	→	het grootste strijkinstrument, dat het laagste speelt
compositie	→	twee of meer groepen, mensen of dingen die samengevoegd zijn
hielen	→	talentvol
Oscar	→	Als je iets te grabbel gooit, maak je er geen goed gebruik van.
combinatie	→	muziekstuk
grabbel	→	iemand die ergens heel veel aanleg voor heeft
opera	→	iemand op de hielen zitten
première	→	kunstwerk dat heel erg goed is
som	→	een toneelstuk waarbij de spelers hun tekst zingen begeleid door een orkest
begaafd	→	een bijzondere prijs die in de filmwereld wordt uitgedeeld
teisteren	→	met grote schrik en angst
strijkje	→	eerste uitvoering van een toneelstuk of eerste vertoning van een film
Warner Bros	→	Als je de proef op de som neemt, onderzoek je of iets wat je bedacht hebt, werkt.
meesterwerk	→	een stomme film is een film zonder geluid
paniekerig	→	klein orkest dat bestaat uit strijkinstrumenten
willekeurig	→	gedurende lange tijd voor veel schade of last zorgen
stomme	→	gezegd van iets moois of waardevols waar er maar één van is
uitbuiten	→	misbruik van iemand maken
uniek	→	een maatschappij die films maakt
genie	→	zomaar gekozen

Lees nu eerst de tekst.

Muziek is heel belangrijk voor een film. Stel je voor: je kijkt naar een spannende achtervolgingsscène in een film. Een dief heeft zojuist een bank beroofd en probeert de politie van zich af te schudden. De bankrover wil graag ontsnappen en rijdt
 5 door rood licht, botst bijna tegen andere auto's op en kijkt
 steeds paniekerig in de achteruitkijkspiegel. Hij ziet dat de politie hem met loeiende sirenes op de hielen zit. Stel je nou eens voor dat er bij deze film geen muziek zit. Je kunt de proef
 10 op de som nemen door eens het geluid uit te zetten bij een spannende film op video of televisie. Wat blijkt? De film is plotseling helemaal niet spannend meer.

1

In 1934 stapte de Oostenrijkse familie Korngold op de boot naar Hollywood. Erich Korngold, toen 37 jaar oud, vluchtte
 15 als joodse familie met zijn vrouw en twee kinderen voor Hitlers nazi's die in Duitsland aan de macht waren gekomen. Erich was een wonderkind. Op zijn negende schreef hij al zijn eerste compositie waarvan Gustav Mahler zo onder de indruk
 was dat hij hem een genie noemde. Op zijn elfde componeerde
 20 Erich 'De sneeuwman', een ballet dat meteen in Wenen in première ging. Op zijn negentiende had hij al twee opera's geschreven, kort daarop gevolgd door een derde opera, 'De dode stad' die beschouwd werd als zijn meesterwerk.

2

1 Lees alinea 1.

Met deze alinea wil de schrijver vooral duidelijk maken ...

- A hoe een achtervolgingsscène in elkaar zit.
- B dat een film zonder geluid niet zo leuk is.
- ☒ C dat de muziek bij een film een belangrijke rol speelt.
- D hoe je de proef op de som moet nemen.

TIP! Denk aan de **vooral** tip.

X	Code: 111111
X	
f	
X	

2 Lees: Wat blijkt? (r. 10)

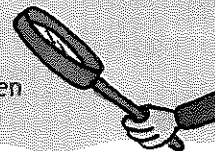
Door welke woorden kun je de woorden **niet** vervangen?

- A Wat merk je dan?
- ☒ B Wat is er dan aan de hand?
- C Wat wordt er dan duidelijk?
- D Wat valt dan op?

TIP! Denk aan de **niet** tip op de flap rechts aan je boek.

Drie van de antwoorden betekenen ongeveer hetzelfde.

X	Code: 111111
i	
X	
X	

3 Lees alinea 2.

Door welke vraag te stellen kom je erachter waar deze alinea vooral over gaat?

- A Waarom stapte Erich Korngold op de boot naar Hollywood?
- B** Waarom werd Erich Korngold beroemd?
- C Was Erich Korngold een genie?
- D Hoe oud was Erich Korngold toen Gustav Mahler hem een genie noemde?

X	code-trainer
I	
X	
X	

TIP Denk aan de **vooral** tip.

Vaak, maar zeker niet altijd, vertelt de eerste zin waar de hele alinea over gaat. Controleer goed of dat nu het geval is.

4 De schrijver legt uit waarom Erich Korngold als een wonderkind beschouwd wordt.

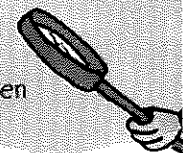
Met welke zin wordt dat **niet** duidelijk gemaakt?

- A** Erich ... wonderkind. (r. 17)
- B Op ... noemde. (r. 17 t/m 19)
- C Op ... ging. (r. 19 t/m 21)
- D Op ... meesterwerk. (r. 21 t/m 23)

m	code-trainer
X	
X	
X	

TIP Denk aan de **niet** tip op de flap rechts aan je boek.

- 25 Toen hij na al dit succes in Hollywood aankwam, werd hij
ontvangen als een held en kreeg meteen een contract bij
Warner Bros. Met twee Oscars op zak voor zijn filmmuziek,
keerde hij in 1949 terug naar Europa. Maar daar zat
niemand op hem te wachten. Iedereen vond dat hij, als
30 begaafd componist, zijn talent te grabbel had gegooit in de
filmindustrie. Korngold componeerde vrijwel geen nieuwe
muziek mee en stierf teleurgesteld op zijn 60ste.
- Een bijzonder effect ontstaat bij filmmuziek. Stel, de camera
35 op de tv gaat langzaam van links naar rechts langs een zonnige
rij huizen. In het middelste huis zie je een geopend raam.
Alles wat je hoort is het ruisen van de wind en een fluitende
vogel. Daarna zie je dezelfde beelden, maar nu met een vrolijk
muziekje erbij. "Aha!", denk je. "Dit is een zomers dorpje in
40 Frankrijk." Maar dan krijg je dezelfde opname te zien, maar nu
begeleid door sombere, dreigende muziek. Nu weet je opeens:
achter dat ene raam is iets heel akeligs gebeurd.

5 Lees alinea 3.

Wat was de mening van de Europeanen over de filmindustrie?

- A Zij hechtten geen waarde aan de Oscars.
- ☒ B Zij hadden er geen respect¹ voor.
- C Zij waren eigenlijk jaloers, want in Europa bestond er toen nog geen filmindustrie.
- D Zij vonden die industrie een grabbelton.

X
p
X
X

TIP! Er is in deze alinea maar één zin waar er iets wordt verteld over de mening van de mensen in Europa.

6 Lees: *Korngold ... 60ste. (r. 31 en 32)*

Waarom stierf Korngold teleurgesteld?

- A Hij had niet verwacht dat hij op zo'n jonge leeftijd zou sterven.
- ☒ B Hij had er niet op gerekend dat de mensen in Europa zulke minachting² zouden hebben voor zijn bijdrage aan de filmindustrie.
- C Hij had gehoopt dat hij tot zijn dood muziek zou blijven componeren.
- D Dat wordt in deze alinea niet duidelijk gemaakt.

X
r
X
X

TIP! Waarom zou Korngold, nadat hij terug was gekomen naar Europa, geen muziek meer gecomponeerd hebben?

7 Lees alinea 4.

De schrijver maakt in deze alinea vooral duidelijk ...

- A wat het effect van vrolijke muziek op de scène is.
- B hoe het komt dat je denkt dat er achter dat ene raam iets akeligs gebeurd is.
- ☒ C hoe je beeld van een scène door muziek beïnvloed wordt.
- D wat je denkt als je naar een film kijkt.

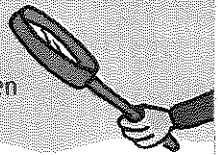
X
X
o
X

Filmmuziek begon meer per ongeluk dan opzettelijk. Toen
 45 de eerste stomme films werden gedraaid, vond dat meestal
 plaats in een oude schuur. Filmtheaters bestonden toen nog
 niet. Omdat de filmprojector, die toen nog in dezelfde ruimte
 stond, zo'n herrie maakte werd er een pianist of een strijkje
 ingehuurd dat willekeurige muziek speelde.

50

5

1 respect - als je respect voor iets of iemand hebt, dan heb je er eerbied en waardering voor
 2 minachting - als je iemand minacht, kijk je op hem neer, vind je hem waardeloos

Pas rond 1930 werd de eerste muziek voor films gemaakt, vooral door Europese componisten zoals Korngold die naar Amerika waren gevlucht. De meeste componisten volgden slaafs de aanwijzingen van de regisseur met als een van de
 55 weinige uitzonderingen de Rus Prokofiev. In een unieke samenwerking met filmer Eisenstein schreef hij de muziek voor 'Alexander Nevsky en Iwan de Verschrikkelijke'. Pas in het midden van de vorige eeuw werd het belang van filmmuziek ingezien zoals bij de film 'Blackboard Jungle' waarvoor
 60 speciale rock'n roll werd gecomponeerd.

6

8 Lees: Filmmuziek ... opzettelijk. (r. 44)

De oorzaak van het ontstaan van filmmuziek was dat ...

- A de eerste films stomme films waren.
- B er toen nog geen filmtheaters bestonden.
- ☒ C filmprojectors veel lawaai maakten.
- D een pianist of een strijkorkest ingehuurd werd om de film wat interessanter te maken.

X	codeletter
X	
d	
X	

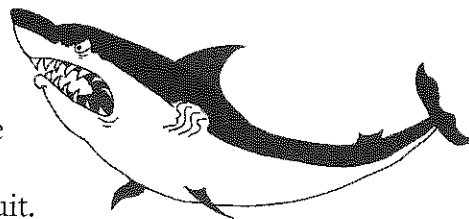
9 Lees alinea 6.

Prokofiev was een uitzondering omdat hij ...

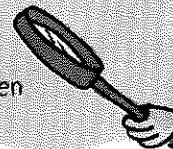
- ☒ A zelf bepaalde wat voor soort muziek hij componeerde.
- B zich niet als een slaaf gedroeg.
- C niet naar Amerika gevlucht was.
- D goed kon samenwerken met de filmer.

u	codeletter
X	
X	
X	

Pas toen ontdekt werd hoe beeld en muziek elkaar kunnen versterken, werd de
 65 kracht van de combinatie muziek en film echt uitgebuit. Een goed voorbeeld is 'Jaws' van regisseur Steven Spielberg. In de jaren zeventig maakte Spielberg zijn eerste film. Hij was al bezig met verhalen en film op zijn tiende. In 1975 maakte
 70 hij zijn eerste film 'Dual'. 'Jaws' werd zijn eerste wereldwijde succes. Niet alleen omdat het een doodgefilm was over een grote witte haai die nietsvermoedende zwemmers en surfers in zee oppeuzelde (de meeste haaien zijn overigens banger voor mensen dan andersom). Maar vooral door de muziek
 75 van John Williams, die ook de muziek voor Star Wars maakte, kreeg iedereen de zenuwen.

7

Jaws gaat over een badplaats die wordt geteisterd door moordlustige haaien. Elke keer dat er een haai in de buurt van het strand rondzwemt, wordt een langzaam, dreigend melodietje gespeeld door de bassen. Dit is zo'n sterke melodie dat, zelfs als er geen haai in de buurt is en het 'haaienmotiefje' wordt gespeeld, je alweer op het puntje van je stoel zit van spanning.

10 Lees: Een ... Spielberg. (r. 67)

Jaws is geen goed voorbeeld van ...

- A hoe vooral door de muziek een film veel spannender kan worden.
- B het effect van muziek op een film.
- ☒ C de ontdekking van de kracht van beeld met klassieke muziek.
- D de zenuwen die je kunt krijgen door de muziek bij een doodgefilm.

X	Jaws
X	
c	
X	

11 Kijk naar het plaatje.

Met welke zin heeft het plaatje vooral te maken?

- A 'Jaws' ... succes. (r. 70 en 71)
- B Maar ... zenuwen. (r. 74 t/m 76)
- C Jaws ... haaien. (r. 78 en 79)
- ☒ D Elke ... bassen. (r. 79 t/m 81)

X	Jaws
X	
X	
e	

Vraag 12 gaat over de hele tekst.

12 Hieronder worden vier uitdrukkingen toegelicht.

Welke uitdrukking past wel bij dit verhaal?

- A Het doel heiligt de middelen: alles mag om een goed doel te bereiken.
- B De draad kwijtraken: niet meer begrijpen waar het over gaat.
- C Dat gaat boven mijn pet: dat is te moeilijk voor me, dat snap ik niet.
- ☒ D Je neus voor iemand ophalen: hem minderwaardig vinden.

X	Jaws
X	
X	
r	

Ik heb de code gekraakt!

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
f	i	l	m	p	r	o	d	u	c	e	r

Het einde van de chocolade paashaas?

nadenken vooraf

Welke woorden uit de tekst ken je al?

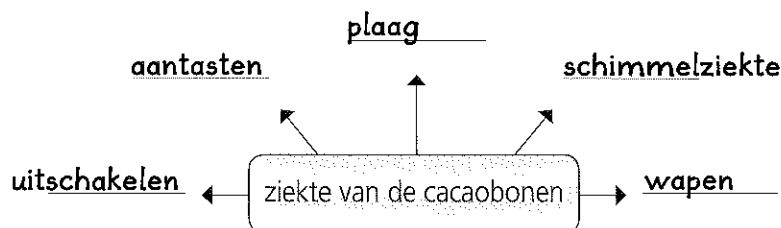
Vink aan.

- ☐ aantasten
- ☐ dreigen
- ☐ industrie
- ☐ mond- en klauwzeer
- ☐ natuurlijk
- ☐ onderzoeksdienst
- ☐ overvloed
- ☐ plaag
- ☐ plantage
- ☐ schimmelziekte
- ☐ sprake
- ☐ uitschakelen
- ☐ voorlopig
- ☐ wapen

Welke woorden ken je nog meer?

Vul aan.

Kies uit de woordenlijst drie woorden die te maken hebben met de ziekte van de cacaobonen. Kies daarna nog twee woorden die te maken hebben met het beëindigen van de ziekte.

Deze tekst gaat erover dat de cacaobonen worden aangetast. Daarom maakt men zich zorgen dat er binnenkort niet genoeg cacaobonen zullen zijn. Met als gevolg dat er maar weinig chocola gemaakt kan worden.

Welke zinnen horen wel bij de aantasting van cacaobonen?

- ☒ Het kan mij niets schelen. Ik houd niet van chocola.
- ☐ Waar is nu de paasvakantie?
- ☒ Wat zielig voor die eigenaars van de cacaoplantages. Nu verdienen ze haast niets.
- ☒ Op school eten we samen paas- ontbijt.
- ☐ We kunnen ook niet mars of Milky Way kopen.

Trek de lijnen en verbind woord met omschrijving.

Lees nu eerst de tekst.

- Heksenbezem tast cacaoboon aan. Deze Pasen kon wel eens de laatste met een overvloed aan chocolade eieren en hazen zijn. ❶
Want er dreigt een chocoladetekort.
- 5 Het nieuws is in Nederland nog niet zo doorgedrongen, maar de Kinderpagina kan melden dat er een chocoladetekort in de wereld dreigt. De komende paasdagen konden wel eens de laatste zijn voorlopig, waarbij er zoveel chocolade-eitjes en paashazen gegeten kunnen worden. ❷
- 10 Sinds twee jaar is er namelijk een steeds groter probleem op de plantages in de hele wereld (Zuid-Amerika, Azië en Afrika) waar ze cacaobonen verbouwen. Chocola wordt van cacaobonen gemaakt, zoals je waarschijnlijk wel weet: hoe ❸
15 meer cacao er in een reep of eitje zit, hoe 'puurder' de chocola is.
- Het probleem is dat er ziektes zijn die de cacaobonen aantasten. Het zijn vooral schimmelziektes, dus een vorm van ❹
20 paddenstoelengroei, die de bonen aantasten. Ze rotten weg door de verschillende schimmels, zodat er geen chocola meer van gemaakt kan worden.

1 Lees: *Het ... dreigt.* (r. 5 t/m 7)

Het nieuws is in Nederland nog niet zo doorgedrongen ...

- A omdat de journalisten er nog niets over geschreven hebben.
- B omdat eigenlijk haast niemand de kinderpagina leest.
- C omdat ze denken dat het wel mee zal vallen.
- ❶ D maar waarom dat zo is, vertelt de tekst ons niet.

TIP! Controleer goed of er in de tekst staat waarom het nieuws nog niet zo goed doorgedrongen is.

X	codeertabel
X	
X	
p	

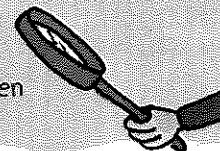
2 Daar is weinig aan te doen.

Deze zin kun je **niet** plaatsen achter ...

- ❶ A Chocola ... is. (r. 13 t/m 16)
- B Het probleem ... aantasten. (r. 18 en 19)
- C Het zijn ... aantasten. (r. 19 en 20)
- D Ze ... worden. (r. 20 t/m 22)

TIP! Denk aan de **niet** tip op de flap rechts aan je boek.

a	codeertabel
X	
X	
X	

3 Lees: *Het ... aantasten.* (r. 19 en 20)

Het woord *dus* geeft aan dat de schrijver ...

- A wil vertellen wat de oorzaak is van de ziektes.
- B** gaat uitleggen wat schimmelziektes zijn.
- C wil uitleggen dat de bonen aangetast worden.
- D wil uitleggen dat er aan die schimmelziektes niets te doen is.

X	codeletter
p	
X	
X	

TIP Met het woord *dus* leg je iets uit waar net over verteld is.

25 Er mislukt natuurlijk altijd wel eens een aardappel- of graan- of cacao-
bonenoogst, door slecht weer of een ziekte. Net zoals er wel eens een koe of schaap ziek wordt. Maar als er een heleboel dieren besmet worden, als de ziekte zich heel snel uitbreidt en niemand eigenlijk weet wat hij er tegen kan doen, dan wordt iedereen zenuwachtig.

5

30 Dat gebeurt nu met mond- en klauwzeer in Nederland, en dat is met de cacao-
bonenboeren ook zo. Want de verschillende schimmelziektes verspreiden zich snel en de geleerden weten niet zo goed wat ze er tegen moeten doen. In Brazilië, een belangrijk cacao-
land, is al meer dan een derde deel van de cacao-oogst vorig jaar door een schimmelziekte kapot gemaakt. Die schimmelziekte heet 'heksenbezem' (witches-Broom in het Engels) omdat hij als een bezemachtig
40 paddenstoeltje op de cacao-boomtakken groeit. Alle groeikracht van de boom gaat in de heksenbezems zitten, en de cacao-bonen worden waardeloos.

6

Je kunt er geen chocola van maken. In Zuid-Amerika is de heksenbezem de grootste plaag, in Azië en West-Afrika zijn
45 het weer andere schimmels die de cacao-bonen laten rotten. In totaal zijn in 1999 al drie miljoen ton cacao-bonen door ziekte verloren gegaan.

7

4 Maar zo erg is dat niet.

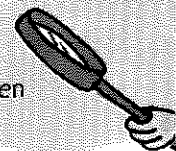
Deze zin kun je het best plaatsen achter ...

- A** *Er ... ziekte.* (r. 24 en 25)
- B *Dat ... zo.* (r. 31 en 32)
- C *Want ... doen.* (r. 32 t/m 34)
- D *In ... gemaakt.* (r. 34 t/m 37)

i	codeletter
X	
X	
X	

TIP Wanneer wordt iedereen zenuwachtig?

Het einde van de chocolade paashaas? tekst en vragen

5 Lees: *Dat ... zo.* (r. 31 en 32)

Wat wordt er bedoeld met *Dat*?

- A Dat er een cacaobonenogst mislukt is.
 - B Dat er wel eens een koe of een schaap ziek wordt.
 - C Dat er geen chocola meer gemaakt kan worden.
 - ☒ D Dat iedereen zenuwachtig wordt.
- TIP!** *Dat* heeft betrekking¹ op iets wat er net genoemd is.

X	goed keuzen
X	
X	
e	

6 Lees: *Die ... waardeloos.* (r. 37 t/m 41)

Door deze zinnen te lezen kom je erachter ...

- A waarom de geleerden niet zo goed weten wat ze tegen de schimmelziekte kunnen doen.
- ☒ B hoe het komt dat de cacaobonen waardeloos worden.
- C waarom er waarschijnlijk binnenkort een chocoladetekort zal zijn.
- D dat de heksenbezem de cacaobomentakken laten verrotten.

TIP! Wat pakt de heksenbezem van de cacaobonen af?

X	goed keuzen
r	
X	
X	

Als die ziektes zich blijven uitbreiden, dan is er over twee
50 jaar, in 2003, een wereldwijd chocoladetekort, verwachten
ze bij de Amerikaanse onderzoeksdienst voor de landbouw.
Daarom doen ze daar onderzoek naar een wapen om de
cacaoschimmels te stoppen. Gif spuiten
helpt niet, want dan moet je steeds
55 meer gif spuiten, en wordt de schimmel
steeds sterker. Nee, ze zoeken een soort
cacaoboenvriendelijke schimmel, een
paddenstoelensoort die vervelende
schimmels uitschakelt. Ze zoeken dus een
60 natuurlijke vijand van de cacaorot.

Ook de chocolademakers van fabrieken als
Mars en M&M's helpen mee aan dat
onderzoek. Maar de goede antischimmels
65 hebben ze nog niet gevonden. Ook in Europa
helpen chocolademakers en wetenschappers

8

9

¹ betrekking - als iets ergens betrekking op heeft, dan heeft het ermee te maken

Het einde van de chocolade paashaas? tekst en vragen

mee aan dat anti-heksenbezem onderzoek, zegt mevrouw Christine Grit namens de Nederlandse chocolademakers, verenigd in de VBZ, de Vereniging voor de Bakkerij en
70 Zoetwarenindustrie. Maar er is nu nog geen sprake van een tekort, zegt ze. Dit jaar kun je dus nog volop chocolade-eieren en paashazen eten. Maar hoe het de komende jaren wordt, hangt af van de onderzoekers. Voor de zekerheid zou ik wat extra chocolade-eitjes eten, deze Pasen.

7 Lees alinea 8.

Deze alinea gaat vooral over ...

- A dat er vanaf 2003 een wereldwijd chocoladetekort zal zijn.
- B de Amerikaanse onderzoeksdienst voor de landbouw.
- ☒ C naar welk soort wapen om de cacaoschimmels te stoppen gezocht wordt door de Amerikaanse onderzoeksdienst voor de landbouw.
- D dat gifspuiten juist een averechts¹ gevolg heeft omdat de schimmel daardoor sterker wordt.

X	chocoladetekort
X	
-	
X	

8 Lees: Ze ... cacaorot. (r. 59 en 60)

Met een natuurlijke vijand wordt bedoeld ...

- A een manier waardoor de schimmels doodgaan.
- B dat er natuurlijk naar een vijand van de schimmels gezocht moet worden.
- ☒ C een plant die wel de schimmels doodmaakt, maar die niet de cacaobonen aantast.
- D een schimmel die het gif verwijdt.

X	cacaorot
X	
m	
X	

9 Lees: Ook ... onderzoek. (r. 62 t/m 64)

Dat doen ze omdat ...

- A ze verstand van cacao hebben.
- B ze het zielig vinden voor de eigenaars van de plantages.
- C ook in Europa een chocoladetekort dreigt.
- ☒ D ze zonder cacao geen M&M's of Mars kunnen maken.

X	cacaorot
X	
X	
a	

10 Lees: Maar ... onderzoekers. (r. 72 en 73)

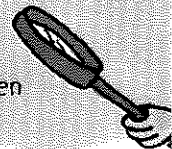
Daarmee geeft mevrouw Grit aan dat ze ...

- A vertrouwen heeft in de onderzoekers.
- B denkt dat er dit jaar nog geen sprake is van een chocoladetekort.
- C denkt dat de VBZ zich zorgen maakt.
- ☒ D niet zeker weet of er wel of niet een chocoladetekort komt.

X	cacaorot
X	
X	
c	

¹ averechts - als iets averechts is, dan is het juist het tegenovergestelde

Het einde van de chocolade paashaas? tekst en vragen

Vragen 11 en 12 gaan over de hele tekst.

11 Er is blijkbaar wel een voorraad van cacao.

Dat kun je het best opmaken uit de volgende zin ...

- A Want ... chocoladetekort. (r. 3)
- B In Brazilië ... gemaakt. (r. 34 t/m 37)
- ☒ C Als ... landbouw. (r. 49 t/m 51)
- D Voor ... Pasen. (r. 73 en 74)

X	codeboek
X	
h	
X	

12 Hieronder worden vier uitdrukkingen toegelicht.

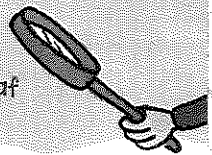
Welke uitdrukking hoort wel bij deze tekst?

- A De draad kwijt zijn: *niet meer weten waar iets over gaat.*
- B Iemand voor het blok zetten: *iemand dwingen een keuze te maken.*
- ☒ C In de rats zitten: *bang zijn dat iets verkeerd zal aflopen.*
- D Op alle slakken zout leggen: *overal kritiek op hebben.*

X	codeboek
X	
e	
X	

Ik heb de code gekraakt!

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
p	a	p	i	e	r	-	m	a	c	h	é

Welke woorden uit de tekst ken je al?

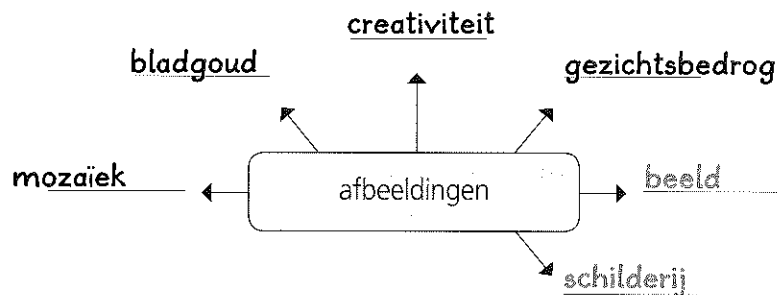
Vink aan.

- ☐ bladgoud
- ☐ creativiteit
- ☐ genoeg
- ☐ gezichtsbedrog
- ☐ jaartelling
- ☐ krans
- ☐ in de loop der eeuwen
- ☐ mozaïek
- ☐ officieel
- ☐ omdopen
- ☐ overboord gooien
- ☐ rechttoe rechtaan
- ☐ somber
- ☐ twijfelaar
- ☐ vakman
- ☐ verklaring
- ☐ vrijwel

Welke woorden ken je nog meer?

Vul aan.

Kies uit de woordenlijst vier woorden die te maken hebben met afbeeldingen. Bedenk daarna nog twee woorden.

Deze tekst gaat erover dat je aan de afbeeldingen van het verre verleden kan zien dat die tijd voor veel mensen moeilijk was. Maar dat er ook afbeeldingen werden gemaakt waarvan je niet kon zien dat het maar een afbeelding was. Het leek erop dat het echt was.

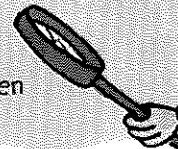
Welke zinnen horen wel bij dit verhaal over sombere tijden, gezichtsbedrog?

- ☒ Mama, ik heb zo'n honger! Sorry hoor, jongetje, ik heb niet nog meer eten.
- ☐ Kijk, nu heb ik eindelijk een bontjas. Nu heb ik geen last meer van de kou.
- ☒ Hoe kan dat nou? Het is winter en toch zie ik buiten de sinaasappels.
- ☒ Die mensen geloven niet in God, de vader van Jezus Christus. Dat kan niet! We gaan tegen ze vechten.
- ☒ Waarom heb je je eten op de vloer gegooit? Nee hoor, dat heb ik niet gedaan.

Trek de lijnen en verbind woord met omschrijving.

¹ vrijwel	•	dun laagje goud waarmee voorwerpen verguld worden; dan ziet het voorwerp eruit alsof het van goud is gemaakt ^a
² overboord gooien	•	het talent om nieuwe en mooie dingen te bedenken en te maken ^b
³ genoegen	•	als je ergens geen genoeg mee neemt, ben je er niet tevreden mee ^c
⁴ krans	•	het zien van dingen die er in werkelijkheid niet zijn ^d
⁵ officieel	•	manier om de jaren van de geschiedenis van een land of volk te berekenen ^e
⁶ rechttoe rechtaan	•	een ring van stralen om het hoofd ^f
⁷ vakman	•	langzamerhand, hier: tijdens een periode van honderden jaren ^g
⁸ mozaïek	•	een afbeelding die samengesteld is van een heleboel stukjes ^h
⁹ twijfelaar	•	gekleurd glas of steen ⁱ
¹⁰ bladgoud	•	als iets officieel is, dan heeft de regering of de persoon die er de baas over is, het goedgekeurd ^j
¹¹ omdopen	•	het geboortejaar van Jezus is omgedoopt (heet voortaan) het jaar ^k
¹² verklaring	•	ergens niets meer mee te maken willen hebben ^l
¹³ gezichtsbedrog	•	op de makkelijkste en de meest gewone manier ^m
¹⁴ in de loop der eeuwen	•	een beetje verdrietig ⁿ
¹⁵ creativiteit	•	hier: iemand die niet weet wat hij moet geloven ^o
¹⁶ somber	•	iemand die goed is in zijn beroep ^p
¹⁷ jaartelling	•	hier: iets waardoor het duidelijk wordt gemaakt waarom iets gebeurt ^q
	•	bijna ^r

1q; 2k; 3c; 4f; 5i; 6l; 7o; 8h; 9n; 10a; 11j; 12p; 13d; 14g; 15b; 16m; 17e

Lees nu eerst de tekst.

- Voor mij is de tijd begonnen in het jaar 1955.
Maar het is niet zo dat de tijd van start ging in
het officiële jaar 1. Er leefden toen al duizenden
en duizenden jaren mensen. Niemand had
5 opgeschreven wanneer de allereerste mensen
aan hun leven waren begonnen. Daarom hield
iedereen er een eigen jaartelling op na en dat was
reuze onhandig. Daar kwam verandering in toen
de volken in Europa één voor één hun goden
10 overboord gooiden. Die waren bedacht omdat er
zo veel was dat men niet kon begrijpen: waarom
het onweerde en bliksemde, waarom bossen
ineens in brand vlogen, waarom de woeste golven van de zee
ineens het land overstroomden. Dat móést wel het werk van
15 boze goden zijn, want er was geen andere verklaring voor.

- Lang niet iedereen zag er het nut van in om de vertrouwde
goden te vervangen door slechts één andere: God, de vader
van Jezus Christus. Maar de mensen die in Hem geloofden,
20 namen geen genoegen met twijfelaars. Bloedige oorlogen
werden gevoerd om het geloof in God te verspreiden, en
uiteindelijk lukte dat. Toen in de loop der eeuwen genoeg
Europese volken christelijk geworden waren, besloten ze
achteraf het geboortjaar van Jezus om te dopen tot het jaar 1.

1 Lees: Voor ... jaar 1. (r. 1 t/m 3)

N.a.v. deze zinnen kun je *niet* tot de conclusie¹ komen dat de schrijver ...

- A weet dat voor hem de tijd is begonnen in 1955.
(B) eraan twijfelt² dat de tijd van start ging in het officiële jaar 1.
C op de hoogte³ is dat voor het officiële jaar 1 al vele duizenden jaren mensen leefden.
D dat de schrijver tussen de 55 en 75 jaar oud is.

TIP! Denk aan de **niet** tip. Drie van de bovenstaande conclusies kun je **wel** trekken.

☒	Conclusies
b	
☒	
☒	

1 conclusie - als je tot een bepaalde conclusie komt, dan weet je dat het zo is

2 twijfelen - als je ergens aan twijfelt, weet je niet zeker of het wel waar is

3 hoogte - als je ergens van op de hoogte bent, dan weet je dat

2 Lees alinea 1.

De schrijver had ons *vooral* wat meer informatie moeten geven over waarom ...

- (A) het onhandig was dat iedereen er een eigen jaartelling op na hield.
- B de mensen dachten dat de boze goden ervoor zorgden dat bossen in brand vlogen en dat er overstromingen waren.
- C de volken in Europa goden hadden bedacht.
- D er bloedige oorlogen werden gevoerd.

r	codeboek
X	codeboek
X	codeboek
X	codeboek

TIP! Denk aan de **vooral** tip. Over drie van de antwoorden wordt wel genoeg informatie gegeven.

Door al die strijd, maar ook door ziekte en armoë waren de tijden tamelijk somber. Dat is ook wel te zien aan de stijve afbeeldingen van toen. Het was alsof alle kunst expres saai moest zijn. Zo beeldde een onbekende kunstenaar het Bijbelse verhaal van de broden en de vissen ernstig en nogal rechttoe 30 rechtaan af. Nu is dat eigenlijk ook geen wonder, want om de voorstelling in elkaar te puzzelen, werden honderden kleine gekleurde steentjes gebruikt. Het mozaïek is omstreeks het jaar 500 gemaakt en hoewel hij zonder baard is afgebeeld, is 35 makkelijk te zien wie Jezus is. Hij is namelijk wat groter dan de vier andere mannen. Hun handen zijn bedekt, wat een teken is van eerbied voor Jezus. Hij is ook herkenbaar aan de steentjes rond zijn hoofd. Die zijn in een krans tegen elkaar aangelegd. Bij schilderijen werd voor zo'n stralenkrans vaak 40 bladgoud gebruikt. Alleen heiligen kregen er eentje.

3 Lees: Door ... somber. (r. 26 en 27)

Wat kun je zien aan de afbeeldingen van toen? Je kunt zien ...

- (A) dat het niet zo'n vrolijke tijd was door alle strijd en doordat veel mensen last hadden van ziektes en armoë.
- B dat de kunstenaars niet vrolijk waren.
- C dat de kunstenaars nogal ernstig en rechttoe rechtaan afbeeldingen maakten.
- D dat de kunstenaars expres saaie afbeeldingen maakten.

o	codeboek
X	codeboek
X	codeboek
X	codeboek

TIP! Waar heeft het woord *Dat* (r. 27) betrekking op?

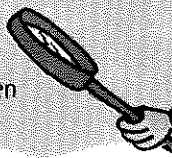
4 Lees: Het ... is. (r. 33 t/m 35)

Wat wordt er bedoeld met *Het mozaïek*?

- A honderden kleine gekleurde steentjes
- (B) het Bijbelse verhaal van de broden en de vissen
- C een Bijbels verhaal
- D Jezus maar wel zonder baard

X	codeboek
e	codeboek
X	codeboek
X	codeboek

TIP! Het mozaïek slaat hier op één hele afbeelding.

5 Lees alinea 3.

Waarom kun je Jezus in het mozaïek niet herkennen?

- (A) aan het ontbreken van zijn baard
- B aan zijn grootte
- C aan zijn handen die niet bedekt zijn
- D aan de steentjes rond zijn hoofd

d	Gebruikt
X	
X	
X	

TIP Denk aan de **niet** tip tip op de flap rechts aan je boek.

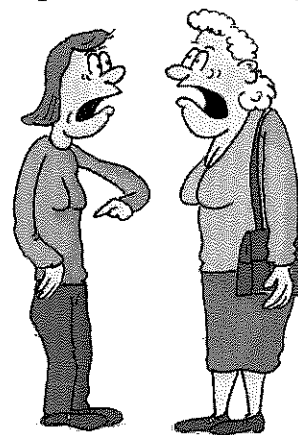
Waarom kun je Jezus **wel** herkennen? Daar geven drie zinnen wel het antwoord op.

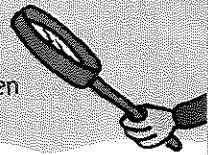
Het antwoord vind je door een aantal zinnen te lezen na de zin: *Het ... is.* (r. 33 t/m 35)

Let vooral op het woord *hoewel*. (r. 34)

Veel van de kunst die toen gemaakt werd, lijkt op elkaar. Dat komt waarschijnlijk omdat er geen kunstenaars bestonden. Dat wil zeggen: het beroep bestond nog niet. Een mozaïek
45 als dat van het verhaal uit de Bijbel werd gemaakt volgens strenge regels en gebruiken. Het was niet de bedoeling dat de maker zijn eigen fantasie gebruikte en Jezus afbeeldde in een korte broek of met gouden bellen in zijn oor. Maar het was natuurlijk wel zo, dat door gebruik te maken van zijn
50 creativiteit, de ene vakman mooier en beter werk afleverde dan de andere, en dus ook meer opdrachten kreeg.

Omdat de Romeinen bang waren dat er werd ingebroken, maar ook om de koelte binnen te bewaren, hadden hun
55 huizen vrijwel geen ramen. Voor de gezelligheid schilderden ze vaak net echte ramen op de muur, compleet met landschap. Soms werden zelfs hele tuinen op de wand geschilderd. Voor de vloer gebruikten ze mozaïek, want dat sleet
60 niet zo snel. Er is een naam voor zulk soort gezichtsbedrog: *trompe-l'oeil*. Dat is Frans voor 'het oog vergist zich'.

Een man met veel talent legde een
 65 ander Romeins mozaïek. Dat deed
 hij al driehonderd jaar eerder dan
 de kunstenaar die het Bijbelse verhaal van de broden en de
 vissen afbeeldde. Toen werden er in wat tegenwoordig Italië
 heet veel van dit soort grappen gemaakt. In die tijd was het
 70 doodnormaal om eten dat niet smaakte, maar ook schillen,
 graten en botjes zo maar over je schouder te gooien. Een slaaf ⑥
 moest na de maaltijd schoonmaken. Met deze vloer kreeg
 hij dat natuurlijk nooit gedaan, want de etensresten zaten in
 de vloer! Toch lijkt het of de spulletjes erop liggen. Dat komt
 75 omdat met donkerdere steentjes ook de schaduwen in de vloer
 zijn ingelegd.

6 Lees: *Veel ... bestonden.* (r. 42 en 43)

Door welk woord kan je *waarschijnlijk* vervangen?

- Ⓐ vermoedelijk ¹
- B vast en zeker ²
- C ongetwijfeld ³
- D aannemelijk ⁴

e	codeklavier
X	
X	
X	

 Hier moet het woord ongeveer hetzelfde betekenen als *waarschijnlijk*.

7 Lees: *Veel ... bestonden.* (r. 42 en 43)

Met welke bedoeling heeft de schrijver *Dat wil zeggen* na *bestonden* gezet?

- A Hij wil uitleggen waarom het beroep nog niet bestond.
- Ⓑ Hij denkt dat jij uit de tweede zin een verkeerde conclusie trekt en daarom een toelichting gaat geven.
- C Om uit te leggen dat het nogal vreemd is dat er toen geen kunstenaars bestonden.
- D Om je te laten weten dat alle kunst uit die tijd op elkaar lijkt.

X	codeklavier
r	
X	

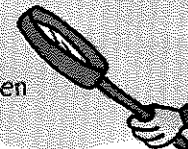
8 Lees alinea 4.

Deze alinea gaat *vooral* over ...

- Ⓐ het werk van de kunstenaars.
- B de onderwerpen die kunstenaars gebruikten voor hun afbeeldingen.
- C dat het verboden was om Jezus af te beelden in een korte broek.
- D dat de afbeelding van het Bijbelse verhaal volgens strenge regels en gebruiken werd gemaakt.

p	codeklavier
X	
X	
X	

- 1 vermoedelijk - waarschijnlijk
- 2 vast en zeker - zonder twijfel
- 3 ongetwijfeld - zonder twijfel, zeker
- 4 aannemelijk - geloofwaardig

9 Lees: *Toen ... gemaakt.* (r. 68 en 69)

Met dit *soort grappen* wordt bedoeld ...

- A de belachelijke gewoonte om eten dat niet smaakte, schillen, graten en botjes over je schouder te gooien.
- ☒ B dat de Italianen een vloer aanlegden met etensresten erin.
- C een trompe-l'oeil
- D Je kunt uit de tekst niet opmaken wat er bedoeld wordt.

X
c
X
X

Vragen 10 t/m 12 gaan over de hele tekst.

10 De titel van dit verhaal dekt de lading¹ niet helemaal.

Wat zou je het best aan de titel moeten toevoegen?

- A Het ontstaan van onze jaartelling
- B Bloedige oorlogen
- C Het begin van mijn tijd
- ☒ D Je moet geen een van de bovenstaande woorden aan de titel toevoegen.

X
X
X
h

11 *Dat is toch logisch.*

Waar kun je deze zin **niet** plaatsen?

- A Achter *Lang ... Christus.* (r. 17 t/m 19)
- B Achter *Door ... somber.* (r. 26 en 27)
- ☒ C Achter *Het ... is.* (r. 33 t/m 35)
- D Achter *Alleen ... eentje.* (r. 40)

X
X
a
X

12 Hieronder worden vier uitdrukkingen toegelicht.

Welke uitdrukking past **niet** bij dit verhaal?

- A Dat is uit den boze: *dat is niet goed; dat mag echt niet.*
- B Dat is te gek om los te lopen: *dat kan echt niet.*
- ☒ C Gestolen goed gedijt niet: *aan dingen die gestolen zijn, zul je weinig plezier beleven.*
- D Iemand te grazen nemen: *een grap met iemand uithalen; iemand misleiden.*

X
X
p
X

¹ de lading dekken - als de titel de lading niet dekt, dan gaat het verhaal niet alleen over wat er in de titel staat, maar ook nog over iets anders

Ik heb de code gekraakt!

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
b	r	o	e	d	e	r	s	c	h	a	p

Welke woorden uit de tekst ken je al?

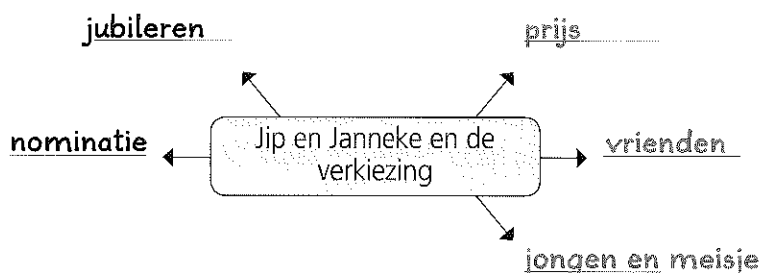
Vink aan.

- ☐ assortiment
- ☐ bekritiseren
- ☐ bundeltje
- ☐ dateren
- ☐ destijds
- ☐ editie
- ☐ formaat
- ☐ jubileren
- ☐ herpublicatie
- ☐ herrie
- ☐ Latijns
- ☐ nominatie
- ☐ prentje
- ☐ redactie
- ☐ rolpatroon
- ☐ stroomlijnen
- ☐ traditioneel
- ☐ verwerven

Welke woorden ken je nog meer?

Vul aan.

Kies uit de woordenlijst twee woorden die te maken hebben met dat de boeken Jip en Janneke nu al vijftig jaar bestaan en met de verkiezing van een nieuwe Jip en Janneke op de basisscholen. Bedenk daarna nog twee woorden.

Deze tekst gaat erover dat de boekjes 'Jip en Janneke' van Annie M.G. Schmidt al vijftig jaar bestaan en dat er daarom een tentoonstelling erover is en dat er een verkiezing komt voor een nieuwe Jip en Janneke op basisscholen.

Welke zinnen horen wel bij dit verhaal over Jip en Janneke an Annie M.G. Schmidt?

- ☒ De kinderen die meedoen aan de verkiezing van Jip en Janneke moeten wel vrienden zijn.
- ☒ De boekjes zijn nog steeds bekend.
- ☐ Ik heb nog nooit van Jip en Janneke gehoord.
- ☒ Voor de verkiezing moet Jip een jongen zijn en Janneke een meisje.
- ☒ Wie is Annie M.G. Schmidt?

Trek de lijnen en verbind woord met omschrijving.

1r; 2e; 3i; 4q; 5g; 6k; 7o; 8f; 9m; 10b; 11h; 12n; 13c; 14p; 15l; 16d; 17j; 18a

Lees nu eerst de tekst.

Jip en Janneke jubileren. De buurkinderen uit de verhaaltjes van Annie M.G. Schmidt en tekenares Fiep Westendorp, bestaan vijftig jaar. Uitgeverij Querido begint de jubileumviering dit voorjaar met een nieuwe editie in kleur, een reizende tentoonstelling en de verkiezing van een nieuwe Jip en Janneke op basisscholen.

Het eerste Jip en Jannekeverhaaltje verscheen op 13 september 1952 in Het Parool, waar de schrijfster toen werkte. Het eerste bundeltje volgde in 1953 bij de Arbeiderspers. In totaal kwamen er acht boekjes, waarvan het laatste dateert uit 1960. "Ik heb Jip en Janneke het gemakkelijkste geschreven van al mijn werk," zei Annie M.G. Schmidt later. "Zomaar midden op de redactie met al die herrie om me heen. Ik schreef het in vijf minuten."

1 Lees alinea 1.

Deze alinea gaat vooral over ...

- ☒ A Jip en Janneke die jubileren en hoe dat gevierd wordt.
- ☐ B een reizende tentoonstelling.
- ☐ C een nieuwe editie in kleur.
- ☐ D hoe bijzonder het is dat Jip en Janneke na vijftig jaar nog steeds zo populair zijn.

TIP Denk aan de **vooral** tip.

De eerste zin legt uit waarom Uitgeverij Querido allerlei bijzondere dingen gaat organiseren.

s	code: s
X	code: s
X	code: s
X	code: s

2 Lees alinea 2.

Het kostte Annie M. G. Schmidt geen enkele moeite om de verhalen over Jip en Janneke te schrijven. Dat kom je het best te weten door de volgende zin(nen).

- ☐ A Het ... werkte. (r. 7 en 8)
- ☐ B Het ... Arbeiderspers. (r. 8 en 9)
- ☐ C In ... 1960. (r. 9 en 10)
- ☒ D Zomaar ... minuten. (r. 12 en 13)

TIP In welke zinnen wordt uitgelegd dat het bijzonder was dat Annie M.G. Schmidt zich kon concentreren op het schrijven van de verhalen?

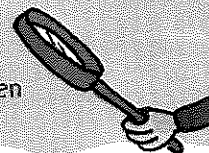
X	code: h
X	code: h
X	code: h
h	code: h

3 Dit artikel is geschreven in 2002. Dat kom je te weten door de volgende zin(nen).

- ☐ A De ... jaar. (r. 1 t/m 3)
- ☒ B Het ... werkte. (r. 7 t/m 8)
- ☐ C Het ... Arbeiderspers. (r. 8 en 9)
- ☐ D In ... 1960. (r. 9 en 10)

TIP Kijk naar de eerste zin van de tweede alinea en ga even goed rekenen.

X	code: e
e	code: e
X	code: e
X	code: e

- 15 Naast herdrukken en twee nieuwe bundelingen komt er eind april een Jip en Janneke Jubileumboek, met vijftig kleurenprenten die Fiep Westendorp in de jaren zeventig maakte voor een herpublicatie in het kinderblad Bobo. De illustratrice maakte toen van die gelegenheid gebruik om het tweetal iets gestroomlijnder en 3
20 moderner te maken dan in de oude boekjes, waarin de prentjes uit Het Parool werden gebruikt. Wel hield ze vast aan de zwarte profielgezichtjes, die ze destijds had getekend om op het kleine krantenformaat zo veel mogelijk op te vallen. Van de vijftig prenten wordt bovendien een tentoonstelling gemaakt, die in 25 vijftigvoud door het hele land wordt verspreid.

- Querido, die in 1979 de uitgerechten verwierf, organiseert voorts een Jip en Jannekeverkiezing. Alle basisscholen ontvangen volgende maand een actiepakket, waarin wordt opgeroepen op 30 vrijdag 23 mei twee leerlingen te kiezen die het best beantwoorden 4
aan het beeld van Jip en Janneke als vriendenduo. De bedoeling is dat Querido uit al die nominaties de nationale winnaars laat aanwijzen.

4 Lees alinea 3.

Door deze tekst te lezen kun je **niet** tot de conclusie komen dat ...

- (A) Fiep Westendorp de oorspronkelijke illustraties van Jip en Janneke lelijk vond.
B de oorspronkelijke illustraties zwart waren.
C de profielgezichtjes van de kleurenprenten er hetzelfde uitzagen als in Het Parool.
D er ten minste 250 kleurenprenten worden afgedrukt.

t	codeklavier
X	
X	
X	

TIP! Denk aan de **niet** tip.

Staat er in de tekst waarom Fiep Westendorp iets veranderde aan de illustraties?

5 Lees alinea 3.

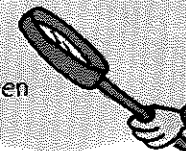
De oorspronkelijke gezichtjes van Jip en Janneke waren zwart omdat ...

- A dat toen modern was.
B ze er dan wat gestroomlijnder uitzagen.
(C) ze in de krant nogal klein werden afgedrukt.
D Het Parool geen zin had om de prentjes in kleur af te drukken.

X	codeklavier
X	
I	
X	

TIP! Het antwoord vind je door de volgende zin nog eens goed te lezen:

Wel ... vallen. (r. 21 t/m 23)

6 Of ze een medaille krijgen, dat weten we nog niet.

Deze zin kun je het best plaatsen achter ...

- A Naast ... Bobo. (r. 15 t/m 18)
- B De ... gebruikt. (r. 18 t/m 21)
- C Querido ... Jannekeverkiezing. (r. 27 en 28)
- D** Alle ... vriendenduo. (r. 28 t/m 31)

TIP Staat er in de tekst welke prijs de nationale winnaars krijgen?

X	te gebruiken
X	te gebruiken
X	te gebruiken
a	te gebruiken

7 Lees alinea 4.

De leerlingen die de nationale winnaars zullen zijn, moeten in ieder geval ...

- A duidelijke profielgezichten hebben.
- B** een jongen en een meisje zijn.
- C alle Jip en Jannekeboekjes gelezen hebben.
- D het altijd met elkaar eens zijn.

X	te gebruiken
n	te gebruiken
X	te gebruiken
X	te gebruiken

35 In de jaren zeventig werden de Jip en Jannekeboekjes vanuit de feministische hoek bekritiseerd vanwege de traditionele rolpatronen van het jongetje en het meisje. Annie M.G. Schmidt vertelde toen in het weekblad Margriet dat ze brieven kreeg met de vraag waarom Janneke leerde breien en Jip met autootjes speelde. **5**

40

“Ja, die heb ik meer dan dertig jaar geleden geschreven,” luidde haar antwoord. “Toen speelden jongetjes met autootjes en leerden niet breien en meisjes wel. Er was wel meer toen, dat er nu niet meer is. De schillenboer en een kolenhok, wie heeft er nu nog een kolenhok?” **6**

45

Jip en Janneke overleefden die kritiek echter zonder kleerscheuren. Zo sieren ze bij de Hema al jarenlang het kinderassortiment van handdoeken, koekjestrømmels, slaapzakjes en bestek, terwijl ze vorig jaar nog met twee boeken (het eerste deeltje en de verzamelde verhaaltjes) in de toptien van best verkochte kinderboeken stonden. Van beide titels werden in dat jaar meer dan 25.000 exemplaren verkocht. Zelfs de Latijnse vertaling Jippus et Jannica, in 2000 verschenen in de Boekenweek, haalde een verkoop van 30.000 exemplaren. **7**

8 Lees: *Annie ... speelde.* (r. 37 t/m 39)

Het woord toen slaat vooral op ...

- A de kritiek op de traditionele rolpatronen van het jongetje en het meisje.
- ☒ B de jaren zeventig.
- C de hoek die toen feministisch was.
- D dat Jip toen niet mocht breien.

X	codeboek
d	codeboek
X	codeboek
X	codeboek

9 Lees: *De ... kolenhok.* (r. 44 en 45)

Met deze zin geeft Anne M. G. Schmidt ...

- A een argument.
- B een antwoord.
- ☒ C een voorbeeld.
- D aan dat ze nog nooit een kolenhok gezien heeft.

X	codeboek
X	codeboek
p	codeboek
X	codeboek

10 Lees alinea 5 en 6.

Hoe reageerde Annie M. G. Schmidt op de feministische kritiek?

- A Ze was verdrietig.
- B Ze was beledigd.
- ☒ C Ze bleef nuchter.¹
- D Ze was boos.

X	codeboek
X	codeboek
o	codeboek
X	codeboek

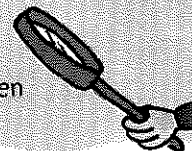
11 Lees alinea 7.

Door welke vraag te stellen kom je erachter waar deze tekst *vooral* over gaat?

- A Hoeveel exemplaren van Jip en Janneke werden er vorig jaar verkocht?
- B Welke producten met betrekking op Jip en Janneke kun je bij de Hema kopen?
- ☒ C Welk effect had de feministische kritiek op de populariteit van Jip en Janneke?
- D Waarom werden er meer exemplaren van de Latijnse vertaling van Jip en Janneke verkocht dan van de Nederlandse versie?

X	codeboek
X	codeboek
n	codeboek
X	codeboek

¹ nuchter - praktisch en zakelijk

Vraag 12 gaat over de hele tekst.

12 Hieronder worden vier uitdrukkingen toegelicht.

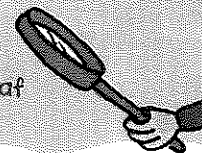
Welke uitdrukking hoort wel bij deze tekst?

- ☒ A dat is een koud kunstje: *dat is gemakkelijk.*
- ☐ B Het onderste uit de kan willen hebben: *alles of het beste willen hebben.*
- ☐ C Het kind van de rekening zijn: *ergens het slachtoffer van zijn.*
- ☐ D Een kinderhand is gauw gevuld: *iemand die geen hoge eisen stelt, is al met een kleinigheid tevreden.*

y	code: 123456789012
X	
X	
X	

In heb de code gekraakt!

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
s	h	e	t	l	a	n	d	p	o	n	y

Welke woorden uit de tekst ken je al?

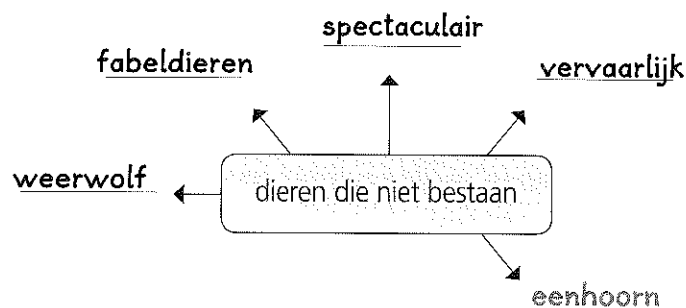
Vink aan.

- ☐ aanzien
- ☐ abdij
- ☐ afgelegen
- ☐ beurtelings
- ☐ enkeling
- ☐ fabeldieren
- ☐ hunkeren
- ☐ napluizen
- ☐ noch
- ☐ obstakel
- ☐ overtuigd
- ☐ schril
- ☐ spectaculair
- ☐ vervaarlijk
- ☐ vrijpleiten
- ☐ weerwolf

Welke woorden ken je nog meer?

Vul aan.

Kies uit de woordenlijst vier woorden die te maken hebben met dieren die eigenlijk niet bestaan. Bedenk daarna nog een woord.

Deze tekst gaat over een dier uit de tovenaarswereld van Harry Potter. De schrijver van dit artikel is erachter gekomen dat mensen vroeger dachten dat de Manticora echt bestond. Maar de mensen die erover schreven, verzonnen de idiootste dingen.

Welke zinnen horen wel bij dit verhaal over de Manticora?

- ☒ De Manticora at binnen een seconde twee mensen op.
- ☒ Ik heb nog nooit een Manticora gezien.
- ☒ De Manticora is zo groot als een olifant en kan met gemak over een wolkenkrabber springen.
- ☒ Foei, vertel nu eens iets wat waar is.
- ☒ Je komt de Manticora alleen maar in een boek tegen.

Trek de lijnen en verbind woord met omschrijving.

Lees nu eerst de tekst.

In de tovenaarswereld van Harry Potter komen veel magische dieren voor. Hebben die fabeldieren ook in de Dreuzelwereld gewoond? Frans van der Helm zocht voor het Potterhoekje in eeuwenoude beestenboeken. 1

5 “Kijk, een Manticora mishandelde iemand in 1296, en ze lieten de Manticora gaan – o – nee, dat was alleen omdat iedereen te bang was dichtbij hem te komen,” zeggen Harry, Ron en Hermelien tegen elkaar, als ze oude boeken napluizen op 2
10 straffen voor gevaarlijke dieren. In HP3 (De Gevangene van Azkaban) willen ze immers de Griffioen van Hagrid vrijpleiten.

De gruwelijke Manticora heeft echt bestaan, als je oude Dreuzelschrijvers moet geloven. Maar hoe zag hij eruit? Er 3
15 zijn verschillende meningen. Wat is echt waar? En wat zijn verzinsels?

Met dieren die vroeger maar door heel weinig mensen gezien waren, weet je het maar nooit. Als Dreuzels dingen aan elkaar 4
20 door gaan vertellen, gaat er veel fout. Zeker als ze dat door de eeuwen één doen, en steeds wat overschrijven en er iets bij verzinnen. We weten dus niet precies hoe de Manticora eruit ziet.

1 Lees alinea 1.

Frans van der Helm zocht naar die fabeldieren omdat hij ...

- A nog nooit van die dieren gehoord had.
- B veel belangstelling voor die dieren heeft.
- ☒ C in het ‘Potterhoekje’ over die dieren wil schrijven.
- D niet snapt waarom die dieren vroeger wel bestonden maar nu niet meer.

Wat gaat Frans van der Helm doen met de informatie die hij opzoekt?

X	controlleren
X	
g	
X	

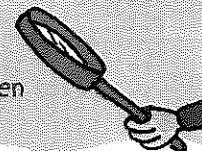
2 Lees: In ... vrijpleiten. (r. 10 en 11)

Waarom willen ze de griffioen vrijpleiten?

- A Omdat ze de straffen te zwaar vinden.
- B Omdat dat bij hun studie – ze willen later advocaat worden – hoort.
- C Omdat Hagrid anders verdrietig wordt.
- ☒ D Dat vertelt het verhaal ons niet.

Als een van de antwoorden is: dat vertelt het verhaal ons niet, moet je goed controleren of dat klopt.

X	controlleren
X	
X	
e	

3 Lees alinea 4.

Deze alinea gaat *vooral* over ...

- A hoe de gruwelijke Manticora eruit zag.
- B** waarom we niet weten hoe dieren die vroeger maar door weinig mensen gezien zijn, eruit zien.
- C verzinsels.
- D welke fouten de Dreuzeis maakten.

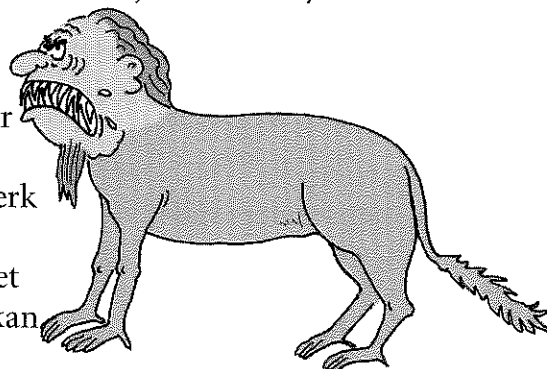
X	CODEBEGRIJP
I	
X	
X	

TIP! Denk aan de **vooral** tip.

Vaak, maar niet altijd, vertelt de laatste zin van de alinea waar de hele alinea over gaat. Maar let hier vooral op het woordje *dus*.

- 25 In 1607 was hij er nog: daar zijn nog plaatjes van in oude beestenboeken die monniken maakten. In een nog veel oudere dierenencyclopedie staat: "In Indië wordt een dier geboren dat manticora heet. Het heeft drie rijen tanden die beurtelings samenvallen; het gezicht van een man, met glimmende, 30 bloedrode ogen; het lichaam van een leeuw; een staart als de stekel van een scorpioen, en een schrille stem die zo sist dat hij lijkt op het geluid van fluiten." De Engelse monnik uit de twaalfde eeuw, van de abdij van Revesby in Midden-

- Engeland, voegde er 35 aan toe: "Hij hunkert hoogst roofzuchtig naar mensenvlees. Hij is zo krachtig ter been, zo sterk in zijn sprongen dat de 40 ruimste ruimte noch het hoogste obstakel hem kan bedwingen."

- Toe maar. Waar doet hij door dat laatste aan denken? Aan 45 een tijger. Maar dat klopt natuurlijk weer niet met het mensengezicht, de staart en het geluid. Sommigen mensen denken daarom achteraf dat het ging om een geheimzinnige mengvorm van mens en tijger, zoals je ook weerwolven hebt. Een weertijger.

4 Lees: Toe maar. (r. 44)

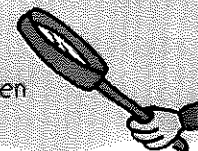
Wat zou de schrijver **vooral** tegen de monnik willen zeggen?

- A Waar ben je dat monster tegengekomen?
- B** Dat lijkt me nogal overdreven.
- C Interessant verhaal!
- D Waar kan ik dat beest vinden?

X	CODEBEGRIJP
a	
X	
X	

TIP! Denk aan de **vooral** tip.

In plaats van *toe maar* had de schrijver ook *nou nou* kunnen schrijven.

‘Ging’. Want in de gewone wereld hoor je nog maar heel af en toe van hem. Hij is er nauwelijks meer. Jammer. Want spectaculair is hij wel. Volgens een enkeling was zijn stekelstaart giftig, zoals die van een schorpioen. Maar bij
 55 de meeste Manticora’s die beschreven zijn zat het anders in elkaar. De gemiddelde Manticora had een staart als een stekelvarken. Niet als de staart van een stekelvarken, maar als het stekelvarken zelf. Die zware bol sloeg hij zwaaiend in de tegenstander. Stekels die daarin achterbleven, groeiden later
 60 gewoon weer aan.

7

Nog geen eeuw geleden, in 1930, kreeg een Engelsman de schrik van zijn leven. Hij was op reis in een afgelegen deel van Spanje, in Andalusië. Daar werd hij opeens aangevallen en
 65 achternagezeten. Niet door een Manticora. Door dorpelingen die hem aanzagen voor een Manticora. Hij was dan wel een Engelsman, maar zo raar zag hij er toch ook weer niet uit. Misschien had hij een vervaarlijke baard. En een grote mond. Die Spaanse mensen wisten dus nog wel van de Manticora, uit
 70 misschien al heel lang doorvertelde verhalen. Maar hoe die er precies uitzag wisten ze niet meer. Je kunt dus zeggen dat die echte Manticora ook daar al een tijdje niet meer voorkwam. Met die Engelsman liep het trouwens wel goed af. Hij kon het tenminste navertellen.

8

Manticora’s en andere menseneters vallen nogal op in hun omgeving. Als ze er zijn, weet iedereen ervan. Menseneters van tegenwoordig zijn meestal vrij gewone dieren. Zoals tijgers, leeuwen of krokodillen. Die hebben soms bij toeval
 80 geleerd dat mensenvlees lekker is. Dat zijn er niet veel, terwijl er toch heus mensen genoeg zijn. En van die Manticora hoor je haast niets meer. Alleen op Haïti – daar zijn de mensen ervan overtuigd dat de Manticora nog leeft. Ze vertellen er elk jaar bloederige en geheimzinnige verhalen over.

9

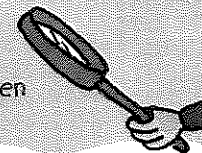
5 Lees: De ... stekelvarken. (r. 56 en 57)

Door welke zin kan die zin vervangen worden?

- A Volgens de meeste verhalen hadden Manticora’s een staart als een stekelvarken.
- B Manticora’s hadden een lange staart met aan het eind een stekelvarken.
- C Eén op de drie Manticora’s had een staart als een stekelvarken.
- ☒ D Geen een van de antwoorden hierboven klopt.

TIP! Let op het woord *gemiddelde*. (r. 56)

X	OORKEERD
X	
X	
a	

6 Lees: *Je ... voorkwam.* (r. 71 en 72)

Dat blijkt vooral uit ...

- A Nog ... leven. (r. 62 en 63)
- B Niet ... Manticora. (r. 65)
- ☒ C Die ... meer. (r. 69 t/m 71)
- D Die ... verhalen. (r. 69 en 70)

TIP! Let vooral op het woord *dus*. En lees nog twee zinnen voor die zin.

X	CODEKIBELER
X	
t	
X	

7 Lees: *Hij ... Engelsman.* (r. 66 en 67)

Wat bedoelt de schrijver met die zin?

- ☒ A Hij zag er wel anders uit dan een Spanjaard.
- B Hij zag er een beetje vreemd uit.
- C De dorpelingen hadden maar weinig Engelsen gezien.
- D De dorpelingen vinden dat Engelsen eruit zien als Manticora's.

s	CODEKIBELER
X	
X	
X	

8 Lees: *Alleen ... over.* (r. 82 t/m 84)

Wat kun je n.a.v. die zin opmaken over de mensen die op Haïti leven?

- A Elk jaar wordt er wel iemand door een Manticora aangevallen.
- ☒ B Ze zijn doodsbang voor de Manticora.
- C Ze proberen een verklaring te vinden voor gevallen waarbij mensen zomaar doodgaan.
- D Die mensen wonen op een eiland en weten daarom niet dat de Manticora niet meer bestaat.

X	CODEKIBELER
k	
X	
X	

Vragen 9 t/m 12 gaan over de hele tekst.

9 *Maar nu gelukkig niet meer.*

Waar kun je die zin het best plaatsen?

- A Achter In... vrijpleiten. (r. 10 en 11)
- ☒ B Achter De ... geloven. (r. 13 en 14)
- C Achter Hij ... bedwingen. (r. 37 t/m en 42)
- D Achter Hij ... meer. (r. 52)

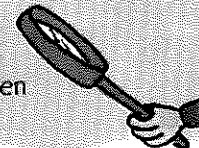
X	CODEKIBELER
I	
X	
X	

10 Lees: *Zeker ... verzinnen.* (r. 20 t/m 22)

Wat is daarvan het beste voorbeeld?

- ☒ A In ... fluiten. (r. 27 t/m 32)
- B Toe maar ... tijger. (r. 44 en 45)
- C Volgens ... schorpioen. (r. 53 en 54)
- D Nog ... mond. (r. 62 t/m 68)

e	CODEKIBELER
X	
X	
X	

11 De schrijver van dit verhaal vond het leuk om informatie op te zoeken over de Manticora.

Waaruit kun je dat het best opmaken?

- A In ... maakten. (r. 25 en 26)
- B 'Ging' ... hem. (r. 51 en 52)
- ☒ C Want ... wel. (r. 53)
- D Nog ... leven. (r. 62 en 63)

X
X
u
X

12 Hieronder worden vier uitdrukkingen toegelicht.

Welke uitdrukking past **wel** bij dit verhaal?

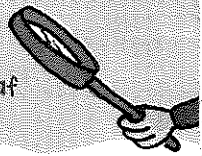
- A Commandeer je hondje en blaf zelf: *je hebt niet het recht mij iets te bevelen.*
- B Blaffende honden bijten niet: *mensen die dreigen of schreeuwen, zijn niet echt gevaarlijk.*
- ☒ C Maak dat de kat wijs: *daar geloof ik niets van.*
- D Ergens omheen draaien: *niet precies vertellen wat je zou willen of moeten zeggen.*

X
X
r
X

Ik heb de code gekraakt!

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
g	e	l	a	a	t	s	k	l	e	u	r

Beschermde Griekse beer krijgt vijanden nadenken vooraf

Welke woorden uit de tekst ken je al? Vink aan.

☐ animo met	☐ ontzetting
☐ arsenaal	☐ popelen
☐ bestrijden	☐ prefect
☐ betreft	☐ reconstructie
☐ circuit	☐ talloos
☐ co-existentie	☐ te buiten gaan
☐ ecoloog	☐ tegoed
☐ hardnekkig	☐ trofee
☐ herbergen	☐ tronen
☐ laatste uur	☐ uitvoerig
☐ officieel	☐ verzot
☐ onlangs	☐ voorzien
☐ ontvolkt	☐ wezen

Deze tekst gaat erover dat je tegenwoordig in Griekenland niet meer op beren mag jagen. Het gevolg daarvan is dat de beren steeds dichterbij afgelegen dorpjes gaan wonen. Dat is niet prettig voor de mensen die daar wonen. Die mensen zijn erg boos over de nieuwe wet.

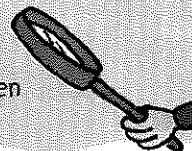
Welke zinnen horen wel bij dit verhaal over de nieuwe wet?

- ☒ De regering moet de wet veranderen. Nu kan ik hier niet meer veilig wonen.
- ☒ Ik trek me niets aan van die nieuwe wet. De regering snapt er niets van.
- ☐ Vanochtend liepen er wel tien beren rond in mijn zitkamer.
- ☒ Als de regering de wet niet verandert, dan moeten ze om het bos waar de beren wonen een hoge muur bouwen.
- ☒ Ze zeggen wel dat beren vooral van honing houden. Verdorie nog aan toe de pot met honing die op mijn eetkamertafel staat, is nu helemaal leeg.

Trek de lijnen en verbind woord met omschrijving.

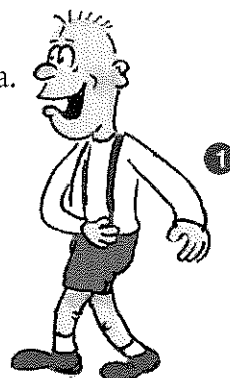

1z; 2n; 3g; 4o; 5f; 6p; 7l; 8q; 9e; 10r; 11j; 12t; 13c; 14u; 15i; 16m; 17v; 18b; 19w; 20k; 21x; 22d; 23y; 24h; 25s; 26a

Lees nu eerst de tekst.

ATHENE, 19 JULI. Griekenland herbergt het grootste contingent beren van West- en Zuid-Europa. In de Franse Pyreneeën is het aantal gedaald tot hooguit tien, Spanje en Italië hebben er elk vijftig.
 5 In de bergen van Noordwest-Griekenland leven er honderddertig tot honderdveertig, in Thracië (Noordoost-Griekenland) dertig tot veertig.

Dit zijn de officiële cijfers. Van de plaatselijke
 10 bevolking kan men echter horen dat hun aantal de laatste jaren toeneemt, en een probleem gaat vormen voor afgelegen dorpen waar vaak alleen nog ouderen wonen.

“Ik durf het bos niet meer in om hout te sprokkelen,” vertelde
 15 een oude vrouw op de televisie, “sinds ik daar een grote beer heb zien lopen.”

Talloos waren al sinds vorig jaar de berichten over aangevallen vee, van kippen tot en met varkentjes, hoewel wat dit betreft de
 20 wolven tot nog grotere boosdoeners worden uitgeroepen. Beren richten hun belangstelling meer op plantaardig voedsel en gaan zich vooral te buiten aan de honing in bijenkorven. Maar onlangs zag een boer tot zijn ontzetting hoe een beer zich tegoed deed aan de olie van een lampje op de begraafplaats vlak naast het dorp.

1 Lees alinea 2.

Door deze alinea te lezen, kom je **niet** te weten ...

- A dat de plaatselijke bevolking de beren goed in de gaten houdt.
- (B) dat de beren er plezier in hebben om de ouderen te bedreigen.
- C dat de bevolking het niet eens is met de officiële cijfers.
- D dat de officiële cijfers volgens de plaatselijke bevolking te laag zijn.

Denk aan de **niet** tip op de flap rechts aan je boek.

TIP!

X	COORDEINATIE
b	
X	
X	

2 Lees alinea 4.

Deze alinea gaat *vooral* over ...

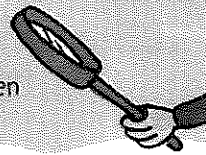
- A dat het vooral de wolven zijn die het vee aanvallen.
- B dat een beer de olie van een lampje op een begraafplaats opat.
- (C) waar wolven en beren zich aan tegoed doen.
- D dat beren vooral van honing houden.

TIP!

Denk aan de **vooral** tip.

Vaak, maar niet altijd, vertelt de eerste of de laatste zin van een alinea waar de alinea over gaat. Controleer goed of dat hier ook gebeurt.

X	COORDEINATIE
X	
e	
X	

De bruine beer is in Griekenland al tientallen jaren beschermd en een paar jaar geleden werd zelfs, met aanzienlijke kosten, het circuit van de Egnátiaweg, die het westen met het oosten moet verbinden, gewijzigd om haar niet door een 'berengebied' te
 30 doen lopen. Zigeuners werd streng verboden beren mee naar de stad te tronen, waar alle 'dansvoorstellingen' van die dieren werden verboden.

5

Maar nu is het ergste gebeurd: een 85-jarige vrouw is door een
 35 beer gedood. Uit de reconstructie bleek dat het dier de vrouw niet had aangevallen, maar zich, minstens even bang als zij, een weg had gebaand om zich te verwijderen van het gevaar. Daarbij liep het enorme beest haar onder de voet.

6

3 Lees: *De ... lopen.* (r. 26 t/m 30)

De schrijver heeft *met aanzienlijke kosten* toegevoegd aan deze zin om aan te geven ...

- A hoeveel het kostte om het circuit van de Egnátiaweg te wijzigen.
- ☒ B dat de Griekse regering het beschermen van de beren erg serieus neemt.
- C dat het 'berengebied' erg groot is.
- D dat het streng verboden was om door het 'berengebied' een weg aan te leggen.

TIP Een land geeft alleen maar veel geld aan iets uit als dat volgens hun echt moet.

X	CODETABLET
S	
X	
X	

4 Lees: *Een 85-jarige vrouw is door een beer gedood.* (r. 34 en 35)

Mensen hebben geprobeerd erachter te komen hoe dat gebeurde.

Uit de reconstructie kun je opmaken dat ...

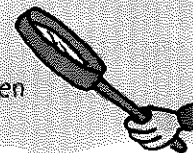
- A de beer eigenlijk nog banger was voor de vrouw dan de vrouw voor de beer.
- ☒ B de beer de vrouw niet met opzet had gedood.
- C de vrouw wat sneller had moeten hollen.
- D Geen van bovenstaande opmerkingen klopt.

TIP Bij een antwoord als: 'Geen van bovenstaande opmerkingen klopt', moet je goed controleren of de antwoorden A, B en C kloppen.

X	CODETABLET
C	
X	
X	

40 Overal in de bergdorpen van dit gebied kan men horen dat de beren, nu ze beschermd zijn, hun leven hebben aangepast en lager zijn gaan wonen, dus dicht bij de mensen. De boeren, met twee provinciale prefecten als woordvoerders, hebben het voorzien op de ecologen en dan vooral op de ecologische
 45 vereniging Arktoouros die zich al tientallen jaren inspant om de beren, en ook de wolven, voor Griekenland te behouden. Er gaat een hardnekkig verhaal dat ecologen het wolvenarsenaal doen toenemen door de soort te kruisen met gevaarlijke wilde honden.

7

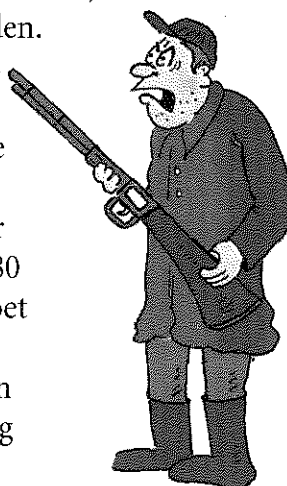

50 Arktoouros, dat ook een groot reservaat bij de stad Florina beheert, bestrijdt dit, en gaat ook verder uitvoerig in op de beschuldigingen. Het zouden vooral de bosbranden van de laatste jaren zijn geweest, die de beren naar beneden drijven, en misschien ook de afgelopen zeer koude winter die maakte dat ze, na hun winterslaap, te weinig voedsel konden vinden.

8

Ongelukken als dat met die oude vrouw zijn eerder gebeurd met wilde zwijnen, die volgens Arktoouros gevaarlijker zijn, maar waarover men minder vaak hoort. De beer is in wezen goedaardig en voedt zich voor 80 procent met plantaardig materiaal (hij moet wel dertig kilo per dag hebben). Behalve op honing is hij verzot op de koumaro, een soort aardbei die in deze streken veelvuldig in het wild groeit.

9

5 Lees: Arktoouros ... beschuldigingen. (r. 50 en 51)

Waarnaar verwijst dit in deze zin? Dit verwijst naar ...

- A het feit dat Arktoouros zich al tientallen jaren inspant om de beren en de wolven voor Griekenland te behouden.
- B dat het verhaal hardnekkig is.
- ☒ C dat ze de soort kruisen met gevaarlijke wilde honden.
- D dat het hun schuld is dat de beren zich hebben aangepast en lager zijn gaan wonen.

TIP Dit verwijst naar iets wat net genoemd is.

X	gecontroleerd
X	
h	
X	

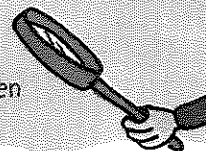
6 Lees alinea 7, 8 en 9.

In welke zin (of gedeelte van een zin) wordt er **wel** een mening gegeven?

- A Overal ... mensen. (r. 40 t/m 42)
- B Het ... vinden. (r. 52 t/m 55)
- ☒ C De ... hebben. (r. 60 t/m 63)
- D Behalve ... groeit. (r. 63 t/m 66)

TIP Bij drie antwoorden wordt er geen mening gegeven, maar wel feiten. En feiten kunnen gecontroleerd worden.

X	gecontroleerd
X	
r	
X	

70 Schade aan bijenkorven, maïsvelden en vee moet door de staat worden vergoed – men zou echter de bijenkorven met elektrische stroom kunnen beveiligen. De jagers, die nu popelen om hun strijd tegen de beren te hervatten – in de dorpscafé's ziet men nog overal prachtige berenkoppen als trofeeën – zouden moeten worden ingeschakeld om de co-existentie van mens en beer juist te stimuleren, aldus Arktouros.

10

75 De in Griekenland machtige jagersvereniging echter laat in haar tijdschrift met animo een oude bewoner aan het woord die zegt: "Eeuwenlang hebben we samengeleefd met het dier dat in de rest van Europa is uitgemoord. Hoog in het bos lieten we melk en honing voor hen achter. Kwamen de beren echter te laag, dan had hun laatste uur geslagen. Als het zo doorgaat, neem ik het recht weer in eigen hand. Mijn dorp mag dan ontvolkt raken, ik zal verhinderen dat beren ervoor in de plaats komen."

11

7 Lees: De ... Arktouros. (r. 70 t/m 74)

Hoe moeten de jagers de co-existentie van mensen en beren stimuleren?

- A door te stoppen met jagen
- B door de trofeeën uit de dorpscafés te verwijderen
- C door hoog in het bos melk en honing voor de beren achter te laten
- ☒ D Dat wordt in deze tekst niet duidelijk gemaakt.

X	codeboek
X	codeboek
X	codeboek
i	codeboek

8 Lees alinea 11.

In welke stemming verkeerde de oude bewoner die in het tijdschrift van de jagers iets zegt?

- A Hij is diep beledigd.
- ☒ B Hij is halsstarrig.¹
- C Hij is jaloers.
- D Hij is opgelucht.

X	codeboek
j	codeboek
X	codeboek
X	codeboek

Vragen 9 t/m 12 gaan over de hele tekst.

9 Het aantal beren gaat voor afgelegen dorpen een probleem vormen.

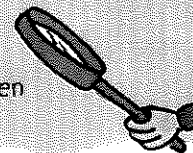
Waar wordt dat het best duidelijk gemaakt?

- A Talloos ... uitgeroepen. (r. 18 t/m 20)
- B Maar ... dorp. (r. 22 t/m 24)
- C Zigeuners ... verboden. (r. 30 t/m 32)
- ☒ D Overal ... mensen. (r. 40 t/m 42)

X	codeboek
X	codeboek
X	codeboek
v	codeboek

¹ halsstarrig - koppig; gezegd van iemand die zijn ongelijk niet makkelijk wil toegeven, die vasthoudt aan wat hij eenmaal gezegd heeft

Beschermde Griekse beer krijgt vijanden tekst en vragen

10 Lees alinea 11.

In deze alinea komen we onder meer te weten wat de oorzaak is van wat ons verteld is in ...

- ☒ A alinea 1
- ☐ B alinea 2
- ☐ C alinea 5
- ☐ D alinea 7

i	codekraak
X	
X	
X	

TIP! Let vooral op de zin: *Eeuwenlang ... uitgemeord.* (r. 78 en 79)

11 Lees: *Mijn ... raken.* (r. 82)

Deze woorden hebben vooral te maken met ...

- ☒ A voor ... wonen (r. 11 en 12)
- ☐ B Ik ... lopen. (r. 14 t/m 16)
- ☐ C Maar ... gedood. (r. 34 en 35)
- ☐ D Ongelukken ... hoort. (r. 57 t/m 60)

n	codekraak
X	
X	
X	

12 Hieronder worden vier uitdrukkingen toegelicht.

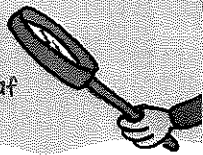
Welke uitdrukking past **niet** bij dit verhaal?

- ☐ A Geen duimbreed wijken: *ergens niet aan toegeven.*
- ☐ B Je eigen gang gaan: *doen wat je wil.*
- ☐ C Het hazenpad kiezen: *vluchten.*
- ☒ D Blaffende honden bijten niet: *je moet je van dreigementen niets aantrekken.*

X	codekraak
X	
X	
g	

Ik heb de code gekraakt!

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
b	e	s	c	h	r	i	j	v	i	n	g

Welke woorden uit de tekst ken je al?

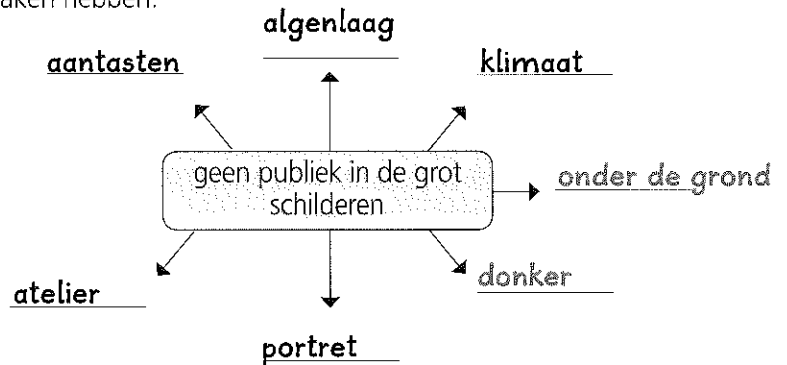
Vink aan.

- ☐ aantasten
- ☐ afdekken
- ☐ algenlaag
- ☐ atelier
- ☐ beloond
- ☐ bezichtigen
- ☐ bizon
- ☐ buitenboordcomputer
- ☐ drijven
- ☐ fakkel
- ☐ hoekjes en gaatjes
- ☐ hol
- ☐ imitatie
- ☐ klimaat
- ☐ origineel
- ☐ portret
- ☐ slag
- ☐ verschuilen

Welke woorden ken je nog meer?

Vul aan.

Kies uit de woordenlijst drie woorden die te maken hebben met de reden waarom er tegenwoordig geen publiek meer in de grot mag. Kies daarna twee woorden die met schilderen te maken hebben. Bedenk daarna nog twee woorden die met een grot te maken hebben.

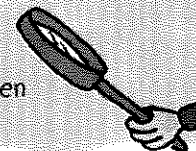
Deze tekst gaat over de schrijver die bepaalt welk schilderij hij het mooiste vindt. Ook al vindt hij het stierenportret van Potter erg mooi, kiest hij voor de schilderijen op de wand van een grot. Omdat het voor Potter veel makkelijker was om de stier te schilderen. En ook vindt hij dat Potter een fout heeft gemaakt.

Welke zinnen horen wel bij dit verhaal over welk schilderij het mooiste is?

- ☒ Jij had geluk Potter. Want je kon de stier je atelier intrekken.
- ☐ Mama, ik kan de stieren op de wand niet zien. Want er zijn wel meer dan vijftig mensen in de grot.
- ☐ Laten we maar de schilderijen van de grot in een museum ophangen.
- ☒ Als ik door een museum loop, moet ik mij erg concentreren.
- ☒ Potter, je had dat mannetje niet moeten schilderen.

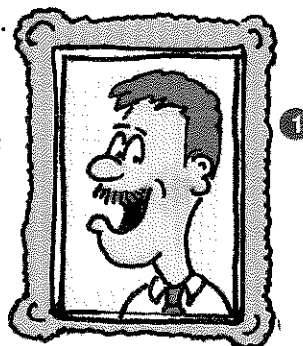
Trek de lijnen en verbind woord met omschrijving.

verschuilen	•	Als iets aangetast wordt, gaat het stuk.
bezichtigen	•	Als iets afgedekt wordt, kan je het niet meer zien.
imitatie	•	algen zijn groene plantjes die in zee of in zoet water groeien
bizon	•	ruimte waar een kunstenaar werkt
beloond	•	Als je beloond wordt, krijg je iets (bijvoorbeeld een prijs) omdat je iets goed hebt gedaan. Hier: omdat je zo mooi bent.
algenlaag	•	bekijken
fakkel	•	een rund met wilde manen die in het wild leeft
hol	•	een computer aan de buitenkant van de bril
aantasten	•	ervoor zorgen dat de dieren ergens naar toe gaan
portret	•	een stok waar een speciale stof op zit waardoor hij goed kan branden
buitenboordcomputer	•	alle plekken
atelier	•	Als een kudde op hol slaat, beginnen de dieren van schrik te rennen
slag	•	nagemaakt, nep
klimaat	•	hier: de temperatuur en de vochtigheid
afdekken	•	origineel
hoekjes en gaatjes	•	schilderij van iemand (hier: van een dier)
schimmelziekte	•	Als iets op slag gebeurt, gebeurt het meteen.
drijven	•	Als iets verscholen is, kan je het niet zien.

Lees nu eerst de tekst.

In een museum loop ik altijd stilletjes rond.
Ik ben namelijk in mijn eentje de jury die
het lievelingsschilderij gaat kiezen. De
schilderijen werken maar al te graag aan de
wedstrijd mee, want ze fluisteren voor wie
het horen wil: "Zie mij, kies mij."

Als ik gekozen heb, ga ik terug naar de
winnaar. Ik kijk er opnieuw naar, maar nu
met lieve ogen. Ik weet zeker dat elk schilderij het liefst zo
beloond wil worden. Van trots glimt het nog wat meer. Echt
waar.

Er bestaat een museum, in het zuidwesten van Frankrijk,
waar haast niemand in mag. De schilderijen hangen er niet
keurig netjes in lijsten naast elkaar, maar zijn regelrecht op
de wanden aangebracht. Zoals de bijna vijf meter grote stier,
maar ook paarden, bizons en zelfs neushoorns. Soms zijn ze
zomaar over elkaar heen geschilderd. Het is alsof een kudde
op hol geslagen dieren voor een ogenblik is stilgezet. En dat
ogenblik duurt nu al ongeveer zeventienduizend jaar! Zo
lang geleden gingen mensen de honderden meters diepe,
donkere grot van Lascaux in, om in die verscholen holte bij
het schijnsel van een fakkel de dieren op de wanden aan te
brengen.

1 Lees: *In ... rond.* (r. 1)

Ik doe dat ...

- A omdat ik mij moet concentreren.
- B omdat je in een museum stil moet zijn.
- C omdat ik graag de schilderijen wil horen als ze fluisteren.
- (D)** omdat ik wil bepalen welk schilderij ik het mooiste vind.

Het antwoord vind je door een zin verder te lezen.

Een aantal antwoorden klopt wel. Maar één is het beste.

X	codeboek lezer
X	
X	
c	

2 Lees alinea 2.

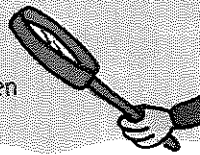
Toen ik nog niet mijn lievelingsschilderij had gekozen, keek ik naar de schilderijen met ...

- A vriendelijke ogen
- (B)** kritische ogen
- C verheugde ogen
- D wantrouwende ogen

X	codeboek lezer
a	
X	
X	

Het antwoord staat niet in de tekst. Als een jury bepaalt wie wint, moet de jury nauwkeurig op alles letten.

3 Lees alinea 3.

Uit deze alinea kun je **niet** opmaken dat ...

- A er vroeger neushoorns in Frankrijk woonden.
- B er maar weinig mensen de schilderijen in de grot mogen bekijken .
- C het museum geen ramen had.
- D** de stieren vroeger heel erg groot waren

X	correctie
X	
X	
r	

TIP! Denk aan de **niet** tip.

Er kan een verschil zijn tussen hoe iets is en hoe het afgebeeld wordt.

De grotschilderingen werden pas in 1940 ontdekt en eerst dacht men dat ze nep waren. Toen ze bleken te behoren tot de oudste geschilderde kunst die in West-Europa is gevonden, **4**
 30 werden de dieren van Lascaux op slag wereldberoemd. Maar haast nog beroemder werden de stieren die Paulus Potter schilderde.

Ik vind zijn stierenportret uit 1647 erg mooi, maar ik heb **5**
 35 besloten dat het niet mijn lievelingswerk is. Potter kon zijn stiertje zijn verwarmde en verlichte atelier in trekken om hem op zijn gemak na te schilderen; de grotschilder kon dat niet. Die moest uit het blote hoofd tekenen. Ook vind ik dat het oude mannetje op Potters doek weg had gemoeten. Als ik hem **5**
 40 met mijn duim afdek, valt het minder op dat de rechterkant van het schilderij zo leeg is. Daar is zwaar weer op komst en die vent heeft dat natuurlijk allang gezien. Op tijd drijft hij de luierende dieren naar de stal. Als hij er niet was geweest, zou de voorstelling veel spannender geworden zijn: oei, dadelijk
 45 gaat het onweten en die dieren hebben niets in de gaten. Die slaan natuurlijk geschrokken op hol en héél het schilderij spat uit elkaar!

4 Lees: *Ik ... is.* (r. 34 en 35)

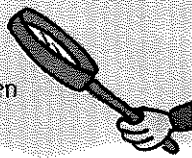
Het stierenportret van Potter is niet mijn lievelingswerk omdat ...

- A Potter niet zo goed is in het schilderen van oude mannetjes.
- B Potter zijn stier niet uit het blote hoofd hoefde te schilderen.
- C ik de grotschilderingen van Lascaux net iets mooier vind.
- D** Potter het voordeel had dat hij de stier in zijn atelier kon schilderen en omdat hij het oude mannetje niet had moeten schilderen.

X	correctie
X	
X	
n	

TIP! Na de eerste zin van deze alinea begint de schrijver uit te leggen waarom het schilderij van Potter niet zijn lievelingswerk is.

Lees nog een stukje verder en let op het woord Ook.

5 Lees alinea 5.

Wat kun je het best zeggen n.a.v. deze alinea?

- A De schrijver van dit verhaal vindt dat het oude mannetje aan de linkerkant van het schilderij geschilderd had moeten worden.
- B** De schrijver van dit verhaal vindt het jammer dat het oude mannetje je aandacht afleidt van de storm die op komst is.
- C De schrijver van dit verhaal vindt dat het hele schilderij uit elkaar had moeten spatten.
- D Potter had het oude mannetje met zijn duim af moeten dekken.

TIP Wat valt je meer op als het oude mannetje er niet was geweest?

X
a
X
X

6 Lees: Ook ... *gemoeten*. (r. 38 en 39)

Met deze zin ...

- A geeft de schrijver advies.
- B** levert de schrijver kritiek.
- C laat de schrijver merken dat hij geïrriteerd is.¹
- D laat de schrijver merken dat hij het schilderij afkeurt.²

TIP Lees nog even de eerste zin van deze alinea.

Je geeft advies aan iemand als die persoon iets **gaat** doen.

X
v
X
X

De stier van Potter hangt in een écht museum waar de
 50 temperatuur in de gaten gehouden wordt, zodat de verf niet
 smelt of bevriest. De stier en de andere dieren van Lascaux
 hebben dat geluk niet. Er kwamen te veel mensen naar kijken.
 Het klimaat dat diep in de koude grot heerste, werd door al
 dat irritante geadem, gezweet, genies en gehoest verstoord.
 55 Door de vochtige warmte ging een groene algenlaag op
 de wanden groeien. Die tastte de schilderijen aan.
 Toen hebben ze het nieuwsgierige publiek gauw
 naar buiten gejaagd.

6

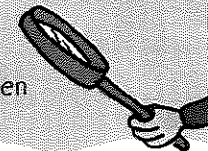
7 Lees alinea 6.

Door welke vraag te stellen kom je te weten waar deze alinea *vooral* over gaat?

- A Wat is het klimaat in de koude grot?
- B Waarom smelt of bevriest de verf van het schilderij van Potter niet?
- C** Waarom werd het nieuwsgierige publiek naar buiten gejaagd?
- D Waarom hebben de stier en de andere dieren van Lascaux dat geluk niet?

X
X
a
X

1 geïrriteerd - als je geïrriteerd bent, dan erger je je ergens aan
 2 afkeuren - iets niet goed vinden

60 Tegenwoordig mag een enkeling de grot in, terwijl ze
met zijn honderden in het Mauritshuis mogen, waar
de stier van Potter hangt. Daar zit altijd wel een jury
bij die kiest voor zijn stier. Daarom kies ik voor de
stier van Lascaux. Omdat anders misschien helemaal
65 niemand van hem houdt.

7

Ik heb het op tv gezien: vandaag of morgen kan iedereen
die wil weer de grot van Lascaux bezichtigen. Jarenlang
mochten toeristen dat niet. In een naburige grot maakte men
70 de rotsschilderingen na omdat er zoveel mensen waren die
wilden komen kijken. En voor die imitatiegrot staat men uren
in de rij.

8

Als ik nu de originele grot wil bekijken, moet ik niet naar
75 Lascaux, maar naar een museum in de buurt. Daar krijg ik,
heb ik begrepen, een soort bril met buitenboordcomputer
op. In die computer zijn alle hoekjes en gaatjes van de grot
opgeslagen. Kijk ik naar links, dan kijk ik ook in de grot
naar links. Kijk ik naar boven, dan bewegen de beelden in de
80 computer met me mee. Oké, ik ben niet echt in de grot, maar
ik kan wel rondkijken alsof ik er in levende lijve ben. Dat heet
'virtual reality' en dat is de werkelijkheid, maar dan gezien
door computerogen.

9

85 Gaat het in de toekomst gewoon worden dat in elk museum
alle kunst van de wereld gezien kan worden? Dat je behalve
het bezichtigen van echte schilderijen ook uitstapjes kunt
maken naar kunst in de rest van de wereld door middel van
computerbeelden? Het zou mij niet verbazen.

10

8 Lees: *Als ... buurt.* (r. 74 en 75)

Waar ligt dat museum?

- A Vlakbij het Mauritshuis.
- B In de buurt van Parijs.
- ☒ C In de buurt van Lascaux.
- D In het centrum van Rotterdam.

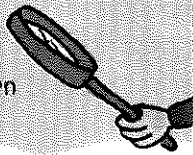
X	correct
X	correct
I	correct
X	correct

9 Lees alinea 10.

Wat kun je over de schrijver van dit verhaal het best zeggen n.a.v. deze alinea?

- A Hij is niet gauw verbaasd.
- B Hij is geïnteresseerd in de toekomst.
- C Hij zou graag een uitstapje maken om de kunst in de rest van de wereld te bezichtigen.
- ☒ D Hij heeft er vertrouwen in dat het gebruik van computers zich steeds meer zal ontwikkelen.

X	correct
X	correct
X	correct
d	correct

Vragen 10 t/m 12 gaan over de hele tekst.

10 Lees alinea 7.

Deze alinea heeft **vooral** betrekking op ...

- A Als ... waar. (r. 8 t/m 12)
- B Er ... mag. (r. 14 en 15)
- ☒ C Ik ... is. (r. 34 en 35)
- D De ... niet. (r. 49 t/m 52)

X
X
a
X

11 Daar komt nu een eind aan.

Deze zin kun je het best plaatsen achter ...

- A Er ... mag. (r. 14 en 15)
- B De ... waren. (r. 27 en 28)
- C Toen ... gejaagd. (r. 57 en 58)
- ☒ D En ... rij. (r. 71 en 72)

X
X
X
n

12 Hieronder worden vier uitdrukkingen uitgelegd.

Welke uitdrukking past **wel** bij het verhaal?

- A Iets uit je duim zuigen: *iets verzinnen*.
- ☒ B Naar de knoppen gaan: *stuk gaan*.
- C Een gat in je hand hebben: *heel gemakkelijk veel geld uitgeven*.
- D Parels voor de zwijnen gooien: *iets moois of kostbaars geven aan mensen die daarvan niet genieten*.

X
s
X
X

Ik heb de code gekraakt!

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
c	a	r	n	a	v	a	l	d	a	n	s

Als ik groot ben, ga ik sokken verkopen nadenken vooraf

Welke woorden uit de tekst ken je al?

Vink aan.

- ☐ bruidschat
- ☐ deftig
- ☐ diplomaat
- ☐ geneugte
- ☐ koelie
- ☐ luifel
- ☐ onderste stand
- ☐ schelm
- ☐ smoeltje
- ☐ stand

Deze tekst gaat over twee jongens in India die hun geld verdienen door als een koelie te werken (iemand die op de markt voor deftige dames alles draagt wat die dames gekocht hebben). Een koelie mag niet ouder zijn dan 14 jaar. Ze werken het liefst voor mensen uit het buitenland, want die betalen veel meer dan vrouwen uit India.

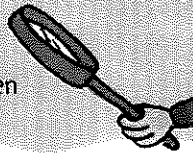

Welke zinnen horen wel bij dit verhaal over koelies?

- ☒ Dank u wel mevrouw, mag ik u volgende week weer helpen?
- ☐ Mevrouw, koop niet zoveel. U ziet toch dat ik ouder ben dan u. Daarom kan ik dit niet meer dragen.
- ☒ De diplomaten (mensen uit het buitenland die voor de regering werken om te zorgen voor een goede samenwerking tussen het land waar ze nu wonen en hun eigen land) wonen in Soerodjnie. Daar wil ik het liefst werken.
- ☒ Nee, het is geen probleem als u nog meer koopt. Ik kan het wel dragen.
- ☒ Wat bent u gierig! Ziet u niet wat ik voor u gedaan hebt. En dan krijg ik maar 10 roepies!

Trek de lijnen en verbind woord met omschrijving.

Lees nu eerst de tekst.

De broers Mitlesh en Rakesh werken als koelie op de markt in Delhi. Het werk verdient goed, maar is ook gevaarlijk. Anil Ramdas trok een paar dagen met hen op.

①

- 5 Ze hebben de smoeltjes die bij hen passen, Mitlesh Kumar en Rakesh Kumar, schelmen en voor de duvel niet bang, maar op hun 'werkplaats' willen ze mij niet te woord staan. Alsof ze voor de geheime dienst werken kijken ze wantrouwig links en rechts en zeggen dan dat ik over een uur terug kan komen, dan is de baas even weg.

②

- 15 Het zijn broertjes en Mitlesh zegt dat hij twaalf is. Maar Rakesh zegt ook dat hij twaalf is, terwijl ze geen tweeling kunnen zijn. Ze ruziën onderling en dan zegt Rakesh: "Goed, dan zal ik wel dertien zijn."

③

- 20 Ze zijn koelies op de markt van Soerodjnie in Zuid-Delhi, wat wil zeggen dat ze met rieten manden op hun hoofd de gekochte waren van deftige dames dragen. Ja, het is een echt beroep, omdat in India het sjouwen van wat dan ook altijd beneden je stand is, tenzij je zelf bij de onderste stand hoort. Maar zelfs vrouwen die als dienstmeid werken nemen een koelie, omdat het deftig staat en bijna niks kost: voor 10 roepies (20 eurocent) lopen ze een uur achter je aan, en ze zijn je ook op andere manieren van dienst, door bijvoorbeeld te vertellen waar de sla goedkoper is.

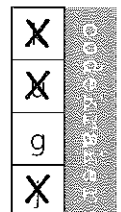
④

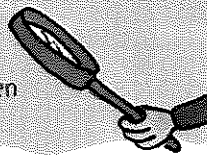
1 Lees: Ze ... staan. (r. 5 t/m 7)

De schrijver wil aangeven met *ze hebben de smoeltjes die bij hen passen* dat ...

- A je aan hun gezichten kunt zien dat ze uit India komen.
B ze niet bang zijn voor de duivel.
C ze er stout en zelfverzekerd uitzien.
D ze nergens bang voor zijn en erg wantrouwig zijn.

 Het antwoord vind je in de zin die je net gelezen hebt.

2 Lees: Ze ... staan. (r. 5 t/m 7)

Waarom willen Mitlesh en Rakesh mij niet te woord staan?

- A Omdat ze denken dat hun baas ze dan zal ontslaan.
- B Omdat ze het nu even te druk hebben.
- ☒ C Omdat ze niet willen dat hun baas ziet dat ze met mij praten.
- D Dat kun je uit de tekst niet opmaken.

X	code
X	code
r	code
X	code

TIP! Waarom kijken de jongens naar links en naar rechts?
Waarom kan ik over een uur terugkomen?

3 Lees alinea 3.

Als je deze alinea leest, kom je te weten dat ...

- A Rakesh ouder is dan Mitlesh.
- B je aan hun uiterlijk kan zien wie er ouder is.
- C Rakesh nogal eigenwijs is.
- ☒ D Rakesh een einde wil maken aan het gekibbel¹.

X	code
X	code
X	code
a	code

TIP! Waarom gebruikt Rakesh het woord goed?

4 Lees alinea 4.

Door welke vraag te stellen kom je erachter waar deze alinea vooral over gaat?

- ☒ A Wat doen koelies?
- B Is koelie zijn een echt beroep?
- C Hoeveel verdient een koelie per uur?
- D Mag je, als je niet tot de onderste stand behoort, ook koelie zijn?

n	code
X	code
X	code
X	code

TIP! Denk aan de **vooral** tip.
Let bij de eerste zin vooral op de woorden *wat wil zeggen*.

5 Lees: Maar ... kost. (r. 22 en 23) en Het ... goed. (r. 2)

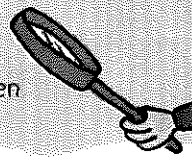
Welke opmerking is juist?

- A Deze zinnen komen met elkaar overeen.
- ☒ B Voor de koelies is 10 roepies per uur veel geld maar voor de dienstmeisjes stelt het niets voor.
- C De schrijver heeft geen idee wat een roepie waard is.
- D Een roepie is evenveel waard als een euro.

X	code
a	code
X	code
X	code

TIP! Een dienstmeid verdient waarschijnlijk veel meer geld dan een koelie.

¹ kibbelen - ruziemaken

“Je hebt madams van tien roepies,” zegt Mitlesh, “maar ook van honderd – dat zijn de blanken.” “Maar niet altijd,” vult zijn
 30 broer aan. “Russische madams zijn net zo gierig als de Indiase en geven maar tien. Dan schelden we ze uit in hun eigen taal.”
 “We kunnen in alle talen schelden,” zegt Mitlesh trots. “Idji na kun zeggen we tegen Russen en koet waif tegen Hollanders.”

5

6 Lees: *Idja ... Hollanders.* (r. 32 en 33)

Wat zou de schrijver met deze zin vooral moeten doen?

- A *Idji na kun zeggen we* vervangen door *Idji na kunnen we* zeggen.
- ☒ B Hij zou na die zin moeten toevoegen: *Mitlesh spreekt wel Nederlands, maar zijn uitspraak klopt niet helemaal.*
- C Hij zou een ander voorbeeld moeten geven van hoe ze buitenlandse madams uitschelden.
- D De hele zin verwijderen.

TIP De jongens schelden de Russen natuurlijk in het Russisch uit.

X	
a	
X	
X	

7 Lees: *We ... Hollanders.* (r. 32 en 33)

Je kunt uit deze zinnen opmaken dat ...

- A Mitlesh echt in alle talen kan schelden.
- B Rakesh minder vaak scheldt dan Mitlesh.
- ☒ C Hollandse madams soms ook gierig zijn.
- D De madams voortaan wel even zullen nadenken voordat ze de koelies betalen.

X	
X	
t	
X	

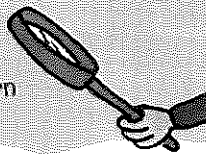
35 Wie welke nationaliteit heeft, zien ze aan de nummerborden van de diplomatenauto's, want er wonen veel
 40 diplomaten in de buurt. Daarom willen alle koelies in Soerodjnie werken, maar de baas gaat dat tegen: niet meer

45 dan veertig koelies per dag, allemaal jonger dan vijftien. “Als je ouder wordt, kun je dit werk niet meer doen,” legt Rakesh uit. “Dan vertrouwen de mensen je niet meer. Als ik groot ben, ga ik sokken verkopen, net als mijn oudere broer, die ook is begonnen als koelie.”

50

6

De Kumars zijn met z'n drieën in Delhi. De oudste kwam zes jaar geleden, Mitlesh en Rakesh kwamen vorig jaar. De oudste broer is getrouwd en heeft een kamer. Mitlesh en Rakesh slapen gewoon op de markt, onder de luifel van een winkel. De drie Kumars komen uit een dorp in Bihar, een van de armste deelstaten van India. Hun dorp ligt op twee dagen met de trein van Delhi vandaan. Vader is er waterdrager en parttime rijstboer zonder eigen land, er zijn vier zusters die nog moeten trouwen en de familie moet dus flink sparen. De familie, dat wil zeggen: vader en drie zoons.

Per maand sturen de jongens zo'n 5.000 roepies (bijna 100 euro) naar huis, waarvan de helft gespaard wordt voor de aanstaande trouwpartijen en bruidsschatten. Wat ze overhouden gebruiken ze voor hun maaltijden en andere geneugten. Een maaltijd met een stukje kip erbij kost al gauw 40 eurocent, zonder kip 30. "Maar ik hou van kip," zegt Mitlesh.

8 Lees: *Daarom ... vijftien.* (r. 41 t/m 45)

Wat is vooral het voordeel van koelie zijn in Soerodjnie?

- A Je kunt zien welke nationaliteit de madams hebben.
- B Je kunt dan leren hoe je de madams in verschillende talen kunt uitschelden.
- C Je hoeft dan niet voor die gierige Russische madams te werken.
- ☒ D Je verdient dan meer geld.

X
X
X
a

9 Lees: *De ... zoons.* (r. 59 en 60)

Wat wil de schrijver met deze zin duidelijk maken?

- A Dat de familie bestaat uit een vader en drie zoons.
- B Dat vrouwen (in dit geval de moeder en de dochters) eigenlijk niet meetellen in India.
- C Dat de moeder en de zusters niet weten hoe ze geld moeten sparen.
- ☒ D Dat alleen de vader en de drie zoons geld verdienen.

X
X
X
p

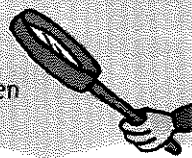
10 Lees alinea 7.

De schrijver had met een nieuwe alinea moeten beginnen na ...

- A kamer (r. 53)
- ☒ B winkel (r. 55)
- C India (r. 56)
- D vandaan (r. 57)

X
p
X
X

Het eerste gedeelte van de alinea gaat erover waar de Kumars in Delhi slapen. Het tweede gedeelte gaat over hun familie en waar ze vandaan komen.

11 Lees: *Maar ... kip.* (r. 67)

Met deze zin wil Mitlesh *vooral* zeggen dat hij ...

- A het idioot vindt dat een maaltijd met een stukje kip zoveel duurder is.
- ☒ B ondanks dat het duurder is, toch de maaltijd met kip bestelt.
- C wel twee uur moet werken (zie r. 23 en 24) om voor de maaltijd met kip te kunnen betalen.
- D erg graag kip eet.

X	codeboek
e	
X	
X	

Vraag 12 gaat over de hele tekst.

12 Hieronder worden vier uitdrukkingen toegelicht.

Welke uitdrukking past niet bij dit verhaal?

- A Op de centen zijn: *zuinig of gierig zijn*.
- ☒ B Tranen met tuiten huilen: *heel erg huilen*.
- C Met modder gooien: *mensen beledigen of uitschelden*.
- D Het hoofd boven water houden: *je kunnen handhaven, maar wel met veel moeite*.

X	codeboek
I	
X	
X	

Ik heb de code gekraakt!

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
g	r	a	n	a	a	t	a	p	p	e	l